

Proiect nr. 26/20.08.2019
- Faza : STUDIU

“REABILITARE CURTEA DOMNEASCA” DIN MUNICIPIUL SUCEAVA
JUDEȚUL SUCEAVA
ORGANIZARE DE ȘANTIER, RACORDURI/BRANȘAMENTE

BENEFICIAR:
MUNICIPIUL SUCEAVA
PROIECTANT:
S.C. GENESIS S.R.L.

FAZA: Studiu de arhitectură și evoluție urbană

STUDIU DE ARHITECTURĂ ȘI EVOLUȚIE URBANĂ

Martie - 2020

CAPITOLUL I – AMPLASAMENT, GENERALITĂȚI

Ansamblul Curții Domnești din Municipiul Suceava este amplasat în zona centrală a municipiului, ce coincide cu zona istorică în care s-a dezvoltat orașul medieval. Întreaga zonă este un sit arheologic clasat : SV-I-s-A-05471

Adresa actuală a ansamblului M.I. SV-II-a-A-05471 este str. Ana Ipătescu f.n.

Zona Curții Domnești este cuprinsă între străzile Ana Ipătescu, P.Rareș , str. Domnească ,cu o suprafață de 11429,0 mp .Zona actuală este formată din :

a) zona de ruine ale fostului târg medieval din sec. XVII- XIX (dezvoltată între începutul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea). Zona este acum demolată și pe acest sit este amenajat un parc ;

b) zona Ruinelor Curții Domnești, zona protejată și împrejmuită.

Ansamblul ruinelor Curții Domnești este format din :

aria arheologică împrejmuită a Curții Domnești: SV-I-m-A-05471 cecuprinde:

Palatul domnesc- ruine :SV-II-m-A-05471. 01

Turn locuință – ruine : SV-II-m-A-05471. 02 (sub str. A. Ipătescu)

Turn de poartă – ruine SV-II-m-A-05471 .03

Anexa – ruine SV-II-m-A-05471 .04

Toate aceste elemente sunt datate cu existență începând din sec. al XIV-lea și al XV-lea. Datarea s-a realizat în urma cercetărilor arheologice desfășurate în zonă începând de la începutul sec. al XX-lea și a clădirilor și ruinelor conservate până la sfârșitul sec. al XIX-lea .

Importanța Ansamblului Curții Domnești din Suceava

Curtea Domnească din Municipiul Suceava este legată de formarea Țării Moldovei, de cristalizarea primului nucleu instituțional stabil de după marile migrații și de definirea a statului medieval. Prin păstrarea lui între sec. al XIV-lea și sec. al XVII-lea la Suceava, se ilustrează evoluția instituțională statală în paralel cu evoluția medievală a târgului, delimitarea dintre târg și instituțiile statului nefiind în prima etapă bine definită de arheologi. Această Curte este singura din zona Moldovei, în care se păstrează etapele de evoluție ale instituției domnitorului (Curtea Domnească) în paralel cu cele ale evoluției orașului medieval timp de mai multe secole, evoluție ce conform cercetărilor arheologice mai poate fi recuperată, și poate avea elemente de reconstrucție.

Ruinele Curtii Domnești au fost multă vreme îngropate sub zone cu locuințe ridicate peste acestea la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, recuperate parțial când în a doua jumătate a sec. al XX-lea s-a dorit demolarea elementelor vechi ale orașului pentru a se realiza o formă nouă, modernă.

Foto: Situația amplasamentului în anul 2006

În ultimii ani ai sec. XX s-a demolat partea dinspre nord, dinspre Mirăuți a străzii Domnești, stradă ce a avut o perioadă de înflorire în sec. al XVIII-lea, al XIX-lea (stradă formată din case de negustori și din Piața orașului de lângă Curtea Domnească).

Aceste distrugeri au incintat dorința (începând din anii 2000) de a pune în valoare întreg spațiul format din Ruinele Curții Domnești studiate empiric la sfârșitul sec. al XIX-lea (Romstorfer) și sistematic începând din anul 1953 (împrejmuite de organizarea de șantier din fotografia de mai sus). Din păcate, cercetarea sistematică a acestor vestigii a fost realizată în scopul demolării zonei pentru a realiza un oraș modern, a elimina pe cât posibil aceste vestigii ale trecutului medieval a căror importanță nu a fost percepută de autoritățile comuniste.

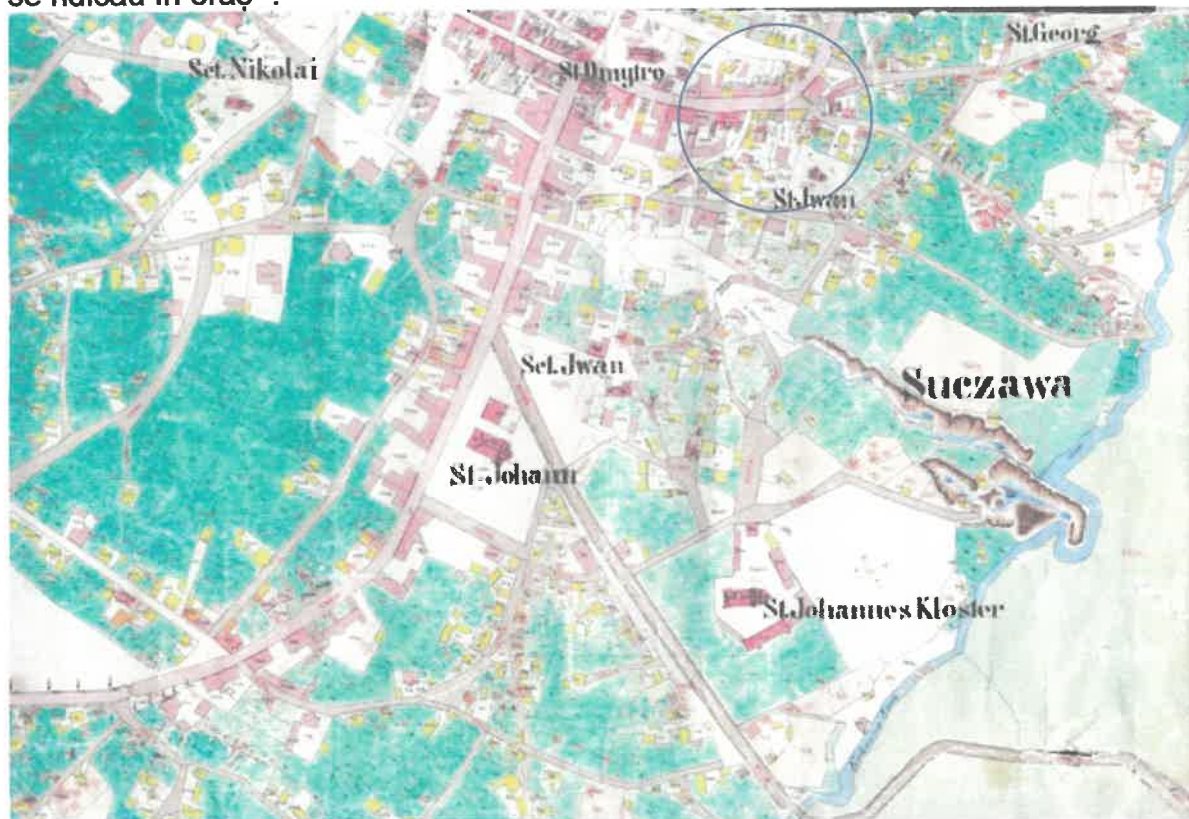
Planul Cadastral din 1856 (reprodus din PUZ CP Zona centrala a Municipiului Suceava-2009, reprezintă zona dezvoltată în sec. al XIX-lea începutul sec. XX când imobilele de locuințe au invadat situl Curții Domnești și a pieții “târgului de jos” din fața turnului Bisericii sf. Dumitru. In planul cadastral se observă că nu există nici o separare prin cale de circulație între situl Curții Domnești și Biserica Coconilor și Domnițelor, aceasta fiind o parcelă în continuarea parcelelor sub care se afla Curtea Domnească.

Transformările (pentru traseul actual al str. Ana Ipătescu) din a doua parte a sec. al-XX-lea au creat o separare spațială între Biserica Coconilor și Domnițelor și Curtea Domnească și desființarea tronsonului nordic al str. Domnești cu cartierul negustoresc de lângă aceasta, piața de lângă Turnul clopotniței Bisericii Sf. Dumitru ce se dezvoltase încă din perioada medievală. Aceasta piață este socotită de istorici ca un nucleu de dezvoltare anterior construcției primelor elemente ale Curții Domnești .

Intreaga zona delimitată în Planul cadastral din 1856 constituie vatra medievală de formare a orașului Suceava. Curtea Domnească este atestată din sec. al XIV-lea, din perioada de formare a Țării Moldovei, prin aceasta fiind de o mare importanță istorică, arhitecturală, memorială.

Menționăm că transformările urbane, dezvoltarea orașului, în special începând din sec. al XVIII-lea, când Suceava intră sub stăpânirea Imperiului Austriac (1787) au modificat mult această zonă și au lăsat în ruină Curtea Domnească. Incendiile și alte vivscitudini pricinuite de războaie, cutremure, au adus în desuetudine locul, astfel încât lângă sau peste vechile construcții s-au ridicat în sec. al XIX-lea altele.

Mai mult, așa cum spune d-na arhg. Dejan în studiul său, „o dată cu ocupația austriacă a nordului Moldovei, Suceava se transformă într-un oraș de graniță, fără o importanță specială, capitala noii provincii fiind la Cernăuți„. În aceste condiții, noile autorități își exprimă intenția ca „Suceava să fie în rândul celorlalte orașe din monarhie sub aspect edilitar și nu un oraș înapoiat ca acum”¹. Pentru că în zona centrală existau mai multe construcții ruinate, printre care Curtea și Baia domnească, târgoveții au propus autorităților să ia piatră de la ruine pentru noile construcții care se ridicau în oraș” .

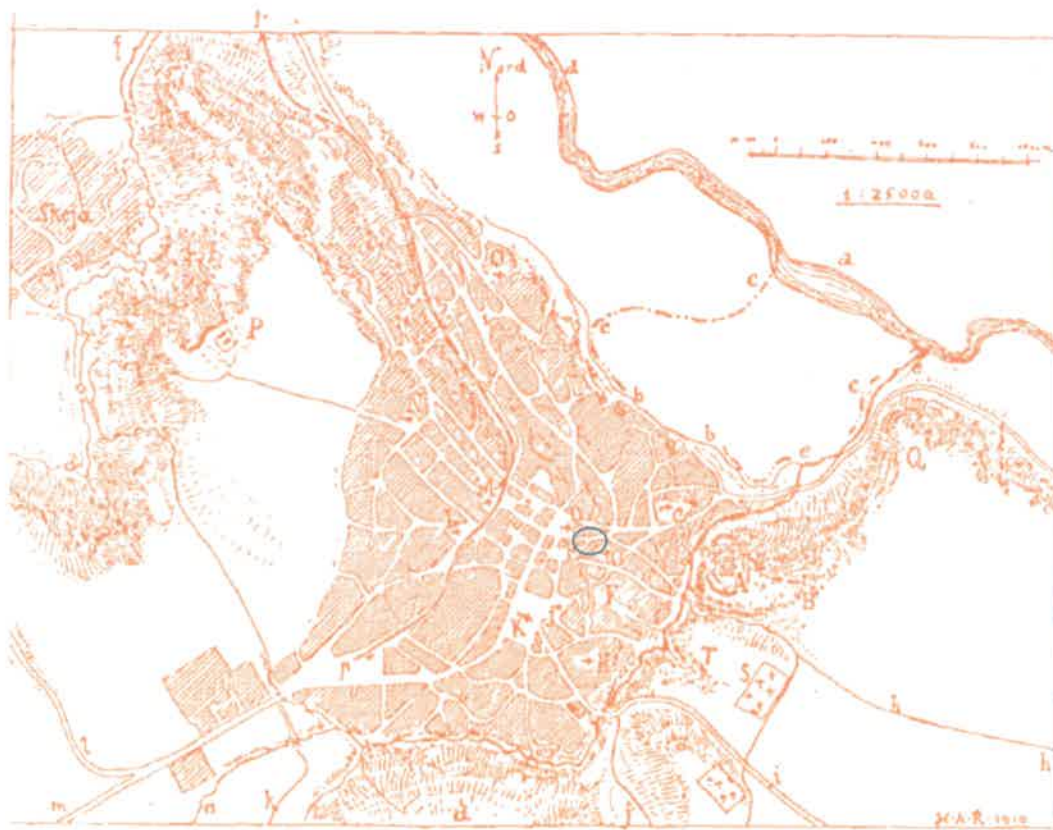

Unul din puținii istorici ce remarcă Curtea Domnească este în sec. al XIX-lea Karl A. Romstorfer.

Acesta a scris o lucrare în care prezintă Cetatea de scaun a Sucevei. El face o prezentare a vestigiilor Sucevei, între care amintește și „reședința” , marcată pe harta orașului la punctul E. Se face o scurtă descriere: „reședința domnească din Suceava va fi fost întocmită, desigur, spațios și confortabil, având și grădină mai mare. Ea va fi slujit ca loc de adăpost, refugiu, pentru domn și familia lui, poate și pentru găzduirea oaspeților, pentru instalarea unor înalte servicii administrative ș.a. Despre mărimea și întocmirea, ca și despre părăsirea sau dărâmarea acestei reședințe nu avem până acum date sigure. Clădirea se află (E din fig. 4, pag. 8), în linie dreaptă, la o depărtare de 600 m de cetate, înspre miazăzi, lângă biserica Sf. Dumitru (D, aceeași fig.). Se spune că s-ar fi întins, desigur cu grădini cu tot, până la Șipot (F). Și despre ea se povestește că era în legătură cu cetatea printr-un coridor subteran. Naștere la această legendă au putut da numeroasele pivnițe mari, frumos boltite, din Suceava, care se găsesc

¹ Emil Ioan Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava*, supliment la *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, XV, 1988, p. 233.

mai ales în vecinătatea bisericii Sf. Dumitru. Astăzi nu se mai pot cunoaște decât părți izolate din temeliile reședinței domnești de odinioară²”.

Perioada de maximă înflorire a acesteia a fost din timpul domnitorilor Alexandru cel Bun (1400), Ștefan cel Mare și până în timpul domnitorului Alexandru Lăpușneanu (în timpul căruia capitala Țării Moldovei s-a mutat la Iași -1564 - 1568).

Instituțiile Curții domnești, o parte din funcțiile ei s-au menținut până în sec. al XIX-lea, locațiile fiind mutate, o dată cu dezvoltarea orașului. Vechile clădiri, atenanse erau degradate și greu de întreținut.

În afara cercetărilor realizate mai intens din anii 1951, în a doua parte a sec. al XIX-lea și consemnată în scrierile lui Karl A. Romstorfer, Wilhelm Schmidt, N. Iorga, Ștefan Balș a fost semnalată importanța Curții Domnești de la Suceava

Cercetări sistematice s-au început din anul 1951, perioadă în care se dorea justificarea unor demolări masive în această zonă, pentru a se face loc unui oraș nou.

² K. A. Romstorfer, *Cetatea Sucevii descrisă pe temeiul propriilor cercetări făcute între 1895 și 1904*, București, 1913, pp. 15-17.

Cele mai mari schimbări s-au petrecut în doua jumătate a sec.al XX-lea când după anul 1977 s-a croit B-dul Ana Ipătescu, schimbare urmată de construcțiile de blocuri de locuințe de la aceasta stradă și din partea de nord-vest a sitului istoric și

arheologic . Demolările au culminat cu demolarea segmentului nord-vestic al str. Domnești, unde se dorea a fi amplasată o construcție modernă.

Cercetările arheologice începând din anul 1951 s-au făcut la început prin Șantierul National de arheologie sub egida actualului Institut al Patrimoniului, apoi prin Muzeul Național al Bucovinei. Descoperirile s-au consemnat în cărți, articole, lucrări de sinteză :

C.C. Giurăscu Târguri sau orașe și cetăți moldovene (1967)

Gh. Curinschi Centrele istorice ale orașelor (1967)

St. Gorovei note și îndreptări pentru istoria Mitropoliei Moldovei (1980)

E. Greceanu Ansamblul medieval Botoșani -1981

Petre Derer Locuirea urbană (1981)

Petre Derer – Patrimoniul clădit – parte a avuției naționale (1968)

Emil Emandi Aspecte ale civilizației românești în sec. XIII- XVIII (1986)

Emil Emandi Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava, supliment la Suceava. Anuarul Muzeului Județean, XV, 1988

Cercetările arheologice din zona pieții și a Curții Domnești s-au realizat în mai multe etape și sunt consemnate cele începând din anul 1951, cu etape până în anul 1955, reluate din 1966, desfășurate cu întreruperi până în anul 1984.

În prezent, începând din anul 1992 se dorește să se revină la (cea ce profesorul Emil Ioan Emandi și arhg Mihai Ceaușu alături de arhitecți E. Greceanu, istorici Ioan Caprosu și alți oameni de cultură au susținut) necesitatea ca în cazul orașului Suceava, una din primele capitale ale Țării Moldovei ,să se reconstituiască parțial, atât cât o permit datele de cercetare a centrului istoric a orașului Suceava și a Curții Domnești aspectul și funcțiile acestui sit. Reconstituirea fizionomiei centrului istoric ce a funcționat între sec. XV-XIX și a fost demolat în a doua jumătate a sec. al XX-lea este importantă pentru reabilitarea urbană a orașului Suceava, ce are în prezent în zona centrului istoric și a Curții Domnești, „un mare maidan,,.

Centrul nou, prin prisma opiniilor arhitecților, istoricilor, este amorf, rupt de tradiții. Astfel se consideră că actualul centru civic, „rupt de tradiții,, care a înlocuit vechiul

centru istoric al Sucevei se înfățișează mai artificial ca oricând, mai nou ca niciodată... nimicind în fond orice posibilitate de supraviețuire a istoriei și a naturii „.

Cercetările arheologice întreprinse după Al Doilea Război Mondial au fost stopate în perioada 1986- 1990. Distrugerile sitului istoric s-au comis prin impunerea planurilor urbanistice din 1964, 1968, 1986 ce au prevăzut și realizat demolarea unor construcții de lângă Biserica Sf.Dimitrie și Sf. Ioan și conturarea centrului nou . Demolarea construcțiilor și lipsa de protecție a sitului arheologic au dus la distrugerea accentuată a zonei.

În ideea reabilitării zonei centrului istoric, după 1992 s-au reluat lucrările de cercetare arheologică și de realizare a unui proiect de restaurare consolidarea vestigiilor și zonei.

Sinteza acestor cercetări la Curtea Domnească este prezentată în raportul arheologic întocmit de Muzeul Național al Bucovinei sub egida Ministerului Culturii și Patrimoniului Cultural Național, întocmit de arhg. F. Hău și arh. V. Blănar și preluat în proiectul M.C. – Centrul de proiectare pentru Patrimoniul Național Cultural în anul 1999 și apoi în urma unui proiect „în urgență „ realizat sub egida aceluiași Institut și derulat până în anul 2006.

Din păcate din 2006 nu s-au mai alocat fonduri și lucrările de construcție, reabilitare, restaurare au fost stopate , fără a fi protejate unele zone descoperite și pregătite pentru a fi restaurate.

O sinteză a cercetărilor arheologice realizate până în anul 2000 se prezintă în planșa de mai jos.

dezvoltare a Curții Domnești. Rapoartele arheologice a căror sinteză este prezentată în planșă se referă la toate elementele descoperite până în anul 2000.

Astfel :

Raportul cercetărilor arheologice din anii 1953-1955 prezintă cercetări ce s-au axat pe zona corpului C3 (conform desen) și s-au extins pe terenul dintre acest corp și biserica sf. Ioan Botezătorul, a Coconilor și Domnițelor. După anul 1960 secțiunile cercetate au fost astupate.

Din 1975- 1978 s-a întocmit: Raport arheologic al Muzeului Național al Bucovinei sub egida actualului Institut Național al Patrimoniului, în care se prezintă investigarea încăperilor 1 și 2 corpului C5 și se degajarea subsolurilor corpurilor C3 și C4 .

În anul 1986 se reiau cercetările arheologice, după demolarea capătului estic al str. Domnești. Raportul arheologic se referă la degajarea din nou a corpului C5 , și conservarea de vestigii din corpurile C5, C3, C4.

În timp (1986-1990) se distrug piloni din corpurile C3 și C4, iar o parte din corpul C4 și Turnul Locuința rămâne sub str., Ana Ipătescu.

Cercetările de după anul 1990-2000, au condus la cunoașterea parțială a zonei sudice a curții. S-au confirmat cercetările făcute de Al. Andronic și E. Chițescu, ce nu au fost marcate pe planul de situație, privind existența caselor din lemn începând din sec. al XIV-lea și extinderea clădirii C4.

Cercetările din perioada 2000-2004 sunt sintetizate în "Studiul istorico-arhitectural" întocmit de arh. Gh. Sion în cadrul proiectului „PT IU -1- Cercetări arheologice și PTIU-2 – construcții“. Etapizarea și dezvoltarea construcțiilor din cadrul Curții Domnești prezentată, face parte din acest studiu. O sinteză succintă a datării diverselor vestigii și a dezvoltării Curții Domnești se prezintă mai jos:

- Perioada mușatină (Petru I Mușat 1367-1368)– reprezentată prin vestigii ale unor locuințe din lemn și turnul clopotniță T1 rămas acum sub B-dul Ana Ipătescu ;
- Perioada Alexandru cel Bun (1400- 1401)din care se păstrează zidurile construcției C3, turnul T2 – (fundația până la nivelul actual al solului) și un paviment din piatră pe o arie mai extinsă (conform planșei),fragmente ale unor construcții din lemn
- Perioada Ștefan cel Mare – perioada de dezvoltare și extindere a Curții domnești (până la 1585)cu extinderea curții pe latura de nord – în zonele C5, L1, L2 , L3 și pe latura de est cu refacerea corpului C4, extinderea curții cu corpurile C3 , C5 ce suferă modificări și extinderi .
- Etapa denumită tot perioada Ștefan cel Mare(după 1585),cu domniile lui Petru Rareș (1527 - 1538, 1541 - 1546)- inclusiv domniile lui Alexandru Lăpușneanu (1552 - 1561, 1564 1568). În această perioadă corpurile C3, C4, C5 sunt modificate și extinse.
- Perioada 1634-1653, (prima domnie a lui Vasile Lupu) este marcată de reparații la toate corpurile existente din perioada anterioară , șarpante , modificări ale etajelor (reparații atestate documentar).
- După această etapă , în urma luptelor dintre Gheorghe Ștefan și Vasile Lupu , apoi a invaziilor poloneze , rusești,a raidurilor otomane Curtea Domnească cade în desuetudine.

Scopul actului proiect este :

Punerea în valoare a vestigiilor arheologice ale Curții Domnești din Municipiul Suceava, marcarea prin proiect a perioadelor de dezvoltare zonală conform studiilor istorice și arheologice, continuarea cercetărilor arheologice și proiectului de restaurare, elemente stopate în anul 2004 și apoi în 2013 și eventual evidențierea unor elemente noi, evidențierea funcțiilor Curții Domnești prin zone muzeale, în cadrul unui parc arheologic situat în zona de spațiu verde și vestigii arheologice pe terenul dintre străzile: Domnească, B-dul Ana Ipătescu, N. Bălcescu, Petru Rareș .Se va prevedea refacerea capatului nordic al fostei străzi Domnești, în zona de parc public în care pot fi rememorate elemente ale cartierului comercial și a pieții. Acestea flancau Curtea Domnească și au existat până în sec. XX. Zona este o componentă centrală din Ansamblului medieval format din Curtea Domnească, Biserica sf. Dumitru și Biserica Coconilor Domnești, incluse în PUZ C.P. pentru zona centrală a Municipiului Suceava (aprobat prin HCL 94/2009).

Zonele din care se compune proiectul actual sunt:

I . Zona de parc are în infrastructură urmele cartierului comercial ce lega Biserica sf. Dumitru cu Biserica Coconilor dezvoltat lângă Curtea Domnească din sec. al XVII-lea și demolat în a doua jumătate a Domnești, cartier sec. al XX-lea.

II Ansamblul Curții Domnești. Pentru acesta se pune problema conservării ruinelor Palatul Domnesc- ruine, Turn - ruine, Turn poartă-ruine, anexa-ruine și a continuării cercetărilor arheologice , a găsirii unor soluții pentru a se putea realiza un Parc arheologic vizitabil, amenajările fiind neinvazive și presupunând în rimul rînd conservarea sitului arheologic.

Este necesară separarea sitului arheologic al Curții Domnești, de situl (acum parc) în care se conservă în subsol fundații, hrube ale unor construcții ce au fost ale cartierului comercial și administrativ ce s-a dezvoltat lângă Curtea Domnească de-a lungul secolelor.

În cadrul proiectului se aplică prevederile "PUZ Zona Centrală a Municipiului Suceava" nr.aprobat prin HCL nr. 94/29.04. 2009 și "PUZ C.P zona de protecție a Ansamblului Curtea Domneasca din Municipiul Suceava pr.nr.11/2012 al S.C. Arhitect 95 S.R.L." Zona din cadrul proiectului, **este zonă protejată ca monument de arhitectură și sit arheologic .**

Prin lucrările preconizate, se va realiza un Parc arheologic ce va evidenția descoperirile arheologice ale Curtii Domnești și un Parc public ce va evidenția trama stradală veche și dispunerea parcelelor, dispunerea unor construcții din cartierul vechi, istoric, demolat, a cărui fundații se păstrează sub actualul parc, din partea de nord a Curții Domnești. Proiectul va respecta Regulamentul de urbanism al celor 2 studii de urbanism avizate pentru zonă și va evidenția Curtea Domnească, va evidenția legătura cu târgul Sucevei (în prezent existent doar ca fundații, hrube sub parcul actual) .

Proiectul va fi dezvoltat în spiritul conceptului de :
PROTECTIE,CONSERVARE , RESTAURARE, PUNERE IN VALOARE
aplicabil, monumentelor istorice, vestigiilor arheologice.

CAPITOLUL II – CONTEXTUL URBANISTIC ȘI ISTORIC.

II.1 SITUAȚIA GEOGRAFICĂ.

Orașul Suceava și Curtea Domnească de la Suceava s-au dezvoltat pe platoul dealului Zamca, apărat de pante greu accesibile spre nord și vest și deschis spre est și sud, spre apa Sucevei. Formele de relief, au determinat forma așezării, iar zona centrală (centrul istoric), situată pe marginea sud-estică a platoului Zamca, cu vedere spre Cetatea Sucevei este un loc de convergență a pantelor dinspre nord și vest.

Așezarea s-a format la răscrucea principalelor drumuri comerciale ce legau sudul Moldovei cu ținuturile nordice spre actuala Polonie (Lwov-ul), precum și cu cel dinspre ținuturile de dincolo de Carpați, stăpânite de dacii liberi(vlahii) sau de unguri înainte de sec al XII-lea , al XIII-lea. Drumul mergea spre zone ale ținuturilor rusești și așa numitul “drum tătarasc” ce lega Lwovul, Europa Centrală de Marea Neagră. Drumul de pe valea Siretului mergea spre Lwov și spre Cernăuți, cu vaduri de trecere a Sucevei. Intersecția acestor drumuri comerciale a facilitat “existența la Suceava unei piețe de schimb³ , a meșteșugurilor și comerțului și în final a dus la o concentrare a locuirii³ “.

Cnezatele și voievodatele vlahilor, așezate de o parte și alta a Carpaților nord-răsăriteni au generat formarea Țării Moldovei sub descălecatul mușatinilor (Dragos I), capitala fiind stabilită la Baia. (1347 - cca. 1354) Condițiile de la Baia fiind neprielnice, Bogdan I mută capitala la Siret . În tot acest timp Suceava exista ca o piață de desfacere pentru produse ale meșteșugarilor locali și a comerțului pentru toți negustorii în trecere la această intersecție de drumuri comerciale.

³ Emil Ioan Emandi, *Sa nu darîmi dacă nu știi să construiești* - ed. Glasul Bucovinei 1991

II. CONTEXT URBANISTIC

Petru I Mușat , găsind ca locul este mai ușor de apărat, (avea chiar o palisadă de apărare din lemn), și era legat de existența unui vad comercial important și de o zonă în care erau dezvoltate meșteșugurile, că era deja un centru religios “schismatic” (ortodox) elemente ce ajută menținerea unei curți domnești, mută capitala Țării Moldovei de la Siret la Suceava și astfel se crează prima zonificare funcțională de tip medieval urban (Curtea Domnească, piața, cartiere ale meșteșugarilor (bresle) la Suceava.

Cercetătorii au ajuns la concluzia că așezarea Suceava a existat înaintea întemeierii Țării Moldovei.⁴

Acest lucru este atestat și de fortificația din lemn, anterioară lui Petru I Mușat, fortificație ce avea rolul de a proteja așezarea existentă ce se presupune că ar fi constituit și centrul unei formațiuni politice.⁴

Cronica lui Ottocar de Stiria⁵ localizează țara românilor aflată „dincolo de pădure”, în nordul Moldovei și specifică faptul că aceasta avea o fortificație .

Conform cercetărilor arheologice de la Curtea Domnească de la Suceava, o casa de dimensiuni mari din lemn și turnul acum îngropat sub B-dul Ana Ipătescu, mai multe construcții din lemn de pe platoul unde s-a dezvoltat Curtea Domnească, aparțin perioadei Mușatine a lui Petru I Mușat . Acestea au constituit curtea Domnească în sec. al XIV-lea, o zona relativ mică , în care s-au strâns și casele boierești, case ale meșteșugarilor, zona administrativă, locuința domnitorului. Orientarea ulițelor și a pieții așa numitului “târg de jos” s-a realizat în timp, elementele fiind orientate către acest punct important .

Curtea Domnească administra piața de schimb, breslele și așezările rurale din jurul ei . Coloniștii armeni, polonezi, unguri, germani, ruși, chiar italieni și-au stabilit bresele și centrele religioase în jurul Curții Domnești.

În această perioadă Suceava a devenit și punct de vamă pentru comerțul cu ținuturile Lvovului, Bistriței, Cernăuțului .

Înainte încă de a deveni Curtea Domnească(reședința domnească) Suceava se raportează ca centru religios închinat Patriarhiei de la Constantinopol (schismatici), Biserica Mirăuți devenind Episcopie, iar Centrul așezării era dominat de Biserica Sf. Dumitru (1395)

^{4,5} Emil Ioan Emandi, Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava, supliment la Suceava. Anuarul Muzeului Județean, XV, 1988

Prima menționare a Curții Domnești și orașului Suceava este făcută în anul 1388 prin actul dat de Petru I Mușat în legătura cu împrumutul pe care i-l ceruse regele Poloniei.

În același an este emis un document prin care armenii sunt supuși jurisdicției episcopului din Liov. ⁶

Trimisiile lui Mircea cel Batrîn și regelui Poloniei Vladislav al II-lea au semnat în 1399 o convenție cu privire la jurisdicția scaunului episcopal de la Lvov, la Suceava⁶ în anul 1390.

III ISTORIC GENERAL SI ZONAL

a) ISTORIC GENERAL

“În apropierea Sucevei s-au descoperit , unelte de silex care dovedesc locuirea teraselor de pe dreapta râului în perioada paleoliticului mijlociu și superior (circa 100.000 - 10.000 î.e.n.) Prima mare cultură neolitică de tipul Starčevo-Criș (circa 5.000 î.e.n.) a fost atestată în anul 1967 pe malul pârâului Cacaina (Cetății).

Urmele culturii Cucuteni găsite la Cetatea de Scaun, Șipot, Curtea Domnească, dovedesc că la sfârșitul mileniului al II-lea, teritoriul de azi al Sucevei a cunoscut o densitate demografică considerabilă. Epoca bronzului (2.000-1.200 î.e.n.) este de asemenea reprezentată printr-o serie de descoperiri la Curtea Domnească sau la Siliștea Șcheii (obiecte de bronz, de piatră și os). Continuitatea locuirii pe aceste

locuri este dovedită și de alte descoperiri din ecopa fierului (ceramică), din perioada stăpânirii romane (sec. II-III e.n., locuințe, vetre și cuptoare de ars vase).

Săpăturile arheologice au scos la iveală materiale aparținând epocii neolitice precum și perioadei dacilor liberi fapt ce demonstrează o locuire neîntreruptă a locului.

Teritoriul orașului Suceava și împrejurimile sale au fost locuite, așa cum atestă cercetările arheologice, din timpuri străvechi, începând chiar din paleolitic. În sec. II-III exista aici o așezare a dacilor liberi, descoperirile arheologice relevând și puternice influențe romane.

În epoca migrației și în secolele următoare populația autohtonă a continuat să viețuiască pe aceste meleaguri, iar perioada de trecere la feudalism este ilustrată de cele circa 45 de așezări aparținând culturii Sântana de Mureș, sau de obiecte descoperite într-o necropolă de la Moara. Începuturile feudalismului (sec. VIII-IX) sunt demonstrate de așezările din zonă care sunt stabile de tipul obștii rurale teritoriale.

Cultura Dridu (sec. X-XI) este atestată și pe teritoriul Sucevei, prin descoperirile de la punctul "Drumul Național".

Perioada secolelor XI-XIV, în prima ei parte, a fost dominată, din punct de vedere politic, de impactul ultimului val de migratori - unguri, pecenegi, cumani, tătari, a căror suprapunere peste societatea românească, în cazul zonei Sucevei, a fost doar nominală. Prima mențiune a existenței orașului Suceava apare în lista așezărilor franciscane în orașe din anul 1345 între orașele din Moldova fiind și Scotorix (Suceava) (A. D. Xenopol, *Istoria românilor*, vol. I)

Majoritatea istoricilor consideră că orașul a existat înainte de întemeierea statului medieval Moldova:

Într-o consemnare slavă, numită Voskrenskaia Letopis din secolul al XII-lea, sunt amintite localitățile "Socăva și Serét" (Suceava și Siret) locuri importante pe drumul comercial european de la Cracovia prin Galiția, Liov Cernăuți, Siret, Suceava, Spre sud la Dunăre⁷.

Izvoare străine (Cronica lui OttoKar de Stiria și Historia lui Jan Dlugosz) consemnează existența formațiunilor politice de tip feudal la răsărit de Carpați. Se menționează că oastea unei astfel de formațiuni a dat ajutor în 1325 (se presupune că această formațiune este din Suceava) regelui Poloniei, în lupta pe care acesta a dus-o împotriva markgrafului de Brandenburg⁸. Reconstituirea nucleului așezării urbane din aceasta perioadă este descrisă de E. Emandi în cartea "Habitatul urban și cultura spațiului", (Ed. Bucovina 1992). Ea este prezentată ca o fortificație în palisadă ce descria un arc de cerc pornit din apropierea pîrîului Șipot până la vărsarea acestuia în Cacăina, la confluența cu râul Suceava. În aceasta zonă era o mare aglomerare de locuințe din lemn în jurul Bisericii Mirăuți, pe o suprafață de 3-4 ha.

Suceava este atestată din anul 1388, când deja la Curtea Domnească a domnitorului Petru I Mușat se emiteau acte (1388 actul dat de Petru I Mușat în legătură cu împrumutul pe care i-l ceruse regele Poloniei)

Petru I Mușat a ridicat case din lemn ce constituiau locuința domnitorului și cancelariile domnești, un turn din piatră în apropierea bisericii Sf. Dumitru. Deja așezarea era zonificată prin acest nucleu al Curții Domnești (centrul administrativ), centrele religioase, Biserica Mirăuți, Biserica sf. Dumitru, piața de desfacere de lângă Biserica Sf. Dumitru, mahalale ale breslelor, dintre care se identifică breasla armenilor, a germanilor veniți din Polonia și Transilvania, a rușilor. Are loc scindarea localității în "târgul din deal" și "târgul din vale" dat fiind poziția geografică a așezării. Curtea Domnească este situată lângă Biserica sf. Dumitru la "târgul din vale". Iuga Koriatonovici a fost încoronat în 1374 anterior lui Petru I Mușat și înființează Mitropolia Sucevei, pentru țara Moldovei cu Binecuvântarea Mitropolitului Româno-Bulgar din Ohrid fiind cel dintâi mitropolit Teoctist I". (*Letopisețele Țării*, vol. I)⁷

⁶ G. Petrowicz I primi due Arcivescovi armeni du Leopoldi - Armenia Christiania Periodica - n. Emandi, *Sa nu darîmi daca nu știi sa construiești* - ed. Glasul Bucovinei 1991

⁷ Sinteza - Wikipedia

⁸ Mircea D. Matei - Aspecte particulare ale formării orașului medieval Suceava R. I - nr. 42. Din 1981

Cetatea Șcheia, pe coasta dealului Zamca, în locul numit Șeptilici, de unde se puteau supraveghea drumurile dinspre nord și vest a fost construită de Petru I Mușat. Cetatea s-a distrus, în urma unor alunecări de teren, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun. Imediat după construirea cetății Șcheia sau chiar în paralel cu aceasta, Petru I Mușat a ridicat Cetatea de Scaun. Astfel se configurează târgul cu Curtea Domnească și centrele de apărare așezate spre exterior, Șcheia și Cetatea de Scaun. E. Emandi conform descoperirilor arheologice, descrie extinderea orașului spre nord-vest, pe aliniamentul Șipot la nord de Biserica Sf. Dumitru.

Acesta presupune că suprafața orașului ar fi avut cca 35 ha, „aceasta fiind partea urbană cea mai veche a Sucevei (Curtea Domnească, Biserica Mirăuți și Sf. Dumitru), ce s-a încheiat la intersecția unor căi de tranzit de importanță internațională în Evul Mediu.”⁹

Alexandru cel Bun a condus țara timp de 32 de ani, mărinind curtea Domnească. În 1401, s-a stabilit Mitropolia Moldovei la Biserica Mirăuți.

La Curtea Domnească, Alexandru cel Bun a realizat turnul dinspre sud (din care se pastrează doar fundația), zone delatate ce constituie o piațetă spre sud, a extins zona caselor din lemn și a realizat construcții din zid spre vest, spre actualul bulevard Ana Ipătescu și spre est.

Conform cronicii lui Grigore Ureche, Alexandru cel Bun este fondatorul mai multor dregătorii, a stabilirii atribuțiilor dregătorilor, ce aveau instituții la Curtea Domnească, printre care cele de logofăt, vornic, spătar, vistiernic. Dat fiind vadul comercial al Sucevei, acesta a reglementat legăturile comerciale cu Polonia, acordând mari privilegii vamale negustorilor din Lvov (în 1408) și cu Transilvania (se cunoaște doar indirect privilegiul domnului Moldovei în favoarea negustorilor din Brașov).

Pe plan intern a consolidat și sistematizat structurile bisericești și administrative ale țării. A reușit să pună capăt conflictului cu Patriarhia din Constantinopol, izbucnit ca

urmare a refuzului scaunului ecumenic de a-l recunoaște pe Iosif, o rudă a lui Petru Mușat, ca episcop. Patriarhia din Constantinopol a recunoscut în anul 1401 Mitropolia Moldovei, aflată la Suceava. O consacrare a statutului legal al Mitropoliei Moldovene a fost aducerea de către Alexandru a moaștelor Sf. Ioan (un negustor din Trapezunt, martirizat de tătari la Cetatea Albă -Crimeea) - la Suceava. Organizarea vieții bisericești a fost continuată în zona nord- moldavă prin înființarea a două noi eparhii, Episcopia Romanului și Episcopia Rădăuților.

În 1420 are loc primul atac turcesc asupra Moldovei. Atacate pe mare, Chilia și Cetatea Albă, sunt apărute cu forțe proprii de Alexandru cel Bun.

Prin alianțe abile politice, reușește (act de vasalitate către regele Poloniei Vladislav Jagello) să apere regatul Moldovei de pretențiile Ungariei ce dorea să controleze Chilia, punct de pornire al drumului moldovenesc la gurile Dunării. Pe 12 martie 1402, încheie un tratat de vasalitate cu regele Poloniei, Vladislav Jagello, care va fi reînnoit în 1404, 1407 și 1411.

Importanța Curții Domnești de la Suceava în aceasta perioadă, trebuie privită și în contextul în care Alexandru cel Bun, contribuie la instalarea domnitorilor în Lituania și în Țara Românească, devenind astfel un fel de arbitru zonal. Călătorii străini văd capitala țării ca "întărită de minune și aproape de necucerit" ¹⁰ .

Se continuă extinderea orașului spre nord și vest prin cartiere ale unor bresle cum ar fi breasla olarilor și breasla fierarilor, iar în partea de est a Curții Domnești, între actuala strada Petru Rareș și str.Dimitrie Dan, breasla coloniștilor germani. Piața de schimb din jurul Curții Domnești crește ca dimensiune și importanță.

Perioada de înflorire a Curții Domnești, Cetății de scaun și de extindere a orașului se continuă și se dezvoltă în timpul Domnei lui Ștefan cel Mare.

Politica externă a acestuia s-a bazat pe: impunerea sau susținerea unor conducători favorabili lui în țările vecine mici – Țara Românească și Hanatul Crimeii – și o politică de alianțe care să nu permită nici uneia din marile țări vecine – Imperiul Otoman, Regatul Poloniei și Regatul Ungariei să obțină o poziție hegemonică față de Moldova.

A încercat, fără succes, realizarea unui sistem de alianțe internaționale împotriva turcilor, trimițând soli la Papa de la Roma, Veneția, Ungaria, Polonia, Cehia și Persia. Prin aceasta, prin sistemul militar impus, prin restructurarea armatei și a administrației, construirea de drumuri și poduri, prin deschiderea sa de tip renașcentist spre cultură, meșteșuguri, arhitectură, construcția cetăților de apărare în puncte cheie a regatului, a căpătat o poziție dominantă în Europa pe perioada domniei sale.

Pentru orașul Suceava impactul a fost de :

-mărire a localității , întărire a Cetății de scaun a Suceavei și Curții Domnești , extinderea și cuprinderea în incinta Curții Domnești a instituțiilor și atelierelor

meșteșugărești necesare funcționării instituțiilor Curtii, a locuințelor marilor sfetnici, a boierilor și locuinței cu o arhitectură grandioasă a Domnitorului;

- lărgirea pieței comerciale și instituirea vămilor la Suceava pentru multe categorii de produse;

- construirea de noi biserici și mănăstiri, pătrunderea și întărirea culturii scrise, copierea manuscriselor; (este atestată prezența unei biblioteci la Curtea Domnească, a Sfatului domnesc, scaunului de judecată, centrului vamal principal). Mitropolia Moldovei erau la Suceava. E. Emandi spune că Suceava a crescut aproape de 3 ori în suprafață în această perioadă și a ajuns la cca 108 ha (meșteșugurile erau diversificate și comerțul avea atât piețe de desfacere cât și puncte de depozitare).

Un nou șanț de apărare din prima jumătate a sec. al XV-lea marchează noile limite. Datorită stăpânirii Austriece (din sec. al XVIII-lea) ce a delimitat, inventariat proprietățile, s-au găsit urmele acestui șanț și sunt consemnate numele străzilor sau a mahalalelor, dintre care multe au fost închinat Mănăstirilor construite de Ștefan cel Mare.⁹

Sunt menționate în sec. al XV-lea și două biserici ortodoxe, una rusească și una armenească. Străinii erau grupați fie pe Ulița rusească fie pe Ulița armenescă.

Unul din călătorii străini ce l-a însoțit pe Mehmet al II-lea la Suceava în 1476, în campaniile otomane în Moldova, lupte, asedii încununat în final de succes de Ștefan cel Mare (1475 – lupta de la Vaslui, 1476 – lupta de la Războieni și apoi asediul Sucevei), Giovanni Maria Angiolello vedea un oraș înconjurat de șanturi și palisade, cu case și biserici din lemn acoperite de șindrilă. Numai castelul Sucevei era clădit din piatră și tencuiată...¹². În general călătorii străini sunt uimiți de Cetatea de scaun, dar și de imaginea "orașului de sub cetate" unde exista o piață mare și o curte.¹²

Conform descoperirilor arheologice de la Curtea Domnească¹⁴, în perioada lui Ștefan cel Mare, casele domnești de extind și se înalță pe latura de nord, se construiesc săli, cancelarii, locuințe, parter și etaj pe latura de vest, se adaugă un turn de intrare pe latura de nord, spre piața orașului.

Se pare, (conform descrierilor istoricilor și rapoartelor arheologice) că parterul zonei de nord și de vest era din piatră, iar etajul era din lemn și paiantă, elementele având toate acoperișuri cu lemn și draniță. Printre artefactele găsite se numără elemente din piatră frumos fasonate ce bordau golurile de uși sau ferestre, elemente de ceramică și de podoabă. Ștefan cel Mare a bătut monedă- "*gros moldovenesc*", fapt ce reprezenta inclusiv o modalitate de a afirma suveranitatea.

Monedele erau confecționate din argint, cu un diametru de 13 milimetri, având ștanțate stema țării și inscripțiile "MONETAMOLDAVIE" pe avers și "STEFANVSVOIEVODA" pe revers. Valorile erau de un gros și o jumătate de gros.¹³

⁹ E. Emandi –Habitatul urban și cultura spațiului E. Glasul Bucovinei 1992

¹⁰ Calatori straini in Moldova – E.A. vol II

¹¹ Calatori straini in Moldova – E.A. vol I

¹² Calatori straini in Moldova – E.A. vol III

¹³ Wikipedia – Ștefan cel Mare

¹⁴ Pr. M112/1999 – Centrul de proiectare pentru Patrimoniul Cultural National – București – cap. Cercetări arheologice

Urme ale unei monetării s-au găsit la Curtea Domneasca .

Dezvoltarea ascendentă a Sucevei, Curții Domnești și Cetății de scaun se mențin și în sec. al XVI-lea, al XVII-lea . În sec. al XV-lea Curtea Domneasca este distrusă de mai multe incendii în anii 1476, 1648, 1497. și apoi refăcută.

Perioada de dezvoltare din secolul al XVI-lea, denumită "Ștefan cel Mare II" sau "Petru Rareș"¹⁵ este începută de domnitori ce au urmat domniei lui Ștefan cel Mare (Bogdan al III-lea - 30 iunie 1504 - 22 aprilie 1517, Ștefăniță - 22 aprilie 1517 - 14 ianuarie 1527) și dominată de cele două domnii ale lui Petru Rareș (1527 - 14 septembrie 1538, 1541 - 2 septembrie/3 septembrie 1546). Cunoscut ca ctitor a așezămintelor de la Baia și de la Hârlau și mai ales a mănăstirilor Probota, Bistrița, Moldovița, Humor, acesta a încercat o strategie de întărire a Moldovei pentru neatârănarea față de regatul Poloniei și a Porții Otomane. Dacă a reușit să stopeze atacurile Regatului Poloniei și a întreprins raiduri de redobândire a unor ținuturi ce aparținuseră lui Ștefan cel Mare, nu a reușit să înfrângă Imperiul Otoman, aflat în perioada sa de maximă înflorire (în timpul lui Soliman al II-lea). Datorită acestuia și a trădării boierilor, pleacă în pibegie la Bistrița la sfârșitul primei sale domnii. A doua sa domnie este cu acceptarea suzeranității Porții otomane.

Orașul Suceava ca întindere depășise vechiul șant de apărare de la Șipot. Se construise Biserica Sf. Gheorghe și Mănăstirea Sf. Ioan cel Nou. Periferia orașului se muta mult mai spre nord și est, ocupată de mahalalele blănarilor și cojocarilor, extinderea mahalalei olarilor în partea de vest (s-au descoperit 30 de cuptoare)⁹ cu biserica de breasla Sf. Teodor, unde s-a atestat și prezenta unui Han domnesc . Satele Areni, Tătărași erau în hotarul orașului . La Curtea Domnească, P. Rareș face reparații refacând zona de nord și de est a încăperilor. Probabil își fac loc în Curtea Domneasca multe alte case din lemn și zid parțial din chirpici, iar construcțiile se întind în zona de Piața ¹⁴.

Urmează domnii scurte și lupte între domnitori, cuceriri ale polonezilor aservirea Moldovei "Înaltei Porți", cu domnitori schimbați pe criteriul tributului (Ștefan Rareș, Alexandru Lăpușneanu, Despot Vodă, Ștefan Tomșa, Alexandru Lăpușneanu, Bogdan Lăpușneanu, Ioan Vodă cel Viteaz , Petru Șchiopul, Ioan Potcoavă, Petru Șchiopul , Alexandru Potcoavă, Aron Vodă, Petru Cazacul, Aron Vodă, Ștefan Răzvan, Ieremia Movilă. Din această perioadă se păstrează imagini (idilice) cu Curtea Domnească pe anumite documente, pe Cazania lui Varlaam, cu biserica Sf. Ioan în primul plan și în plan secund orașul Suceava. Pe o cahla din sec. al XVI-lea ¹⁵ găsită în apropierea Curții Domnești era reprezentată Curtea Domnească: o grădină cu flori străjuită de două turnuri rotunde ce reprezentau intrarea în curte. Intr-un capăt este reprezentată imaginea unui acoperiș înalt în 2 ape, din șită. Zidul avea două fereastre cu chenare. Curtea era împrejmuită cu un zid cu creneluri. În partea jos a cahlei este imaginea unei biserici catolice de tip navă. Imaginea este descrisă de E. Emandi. E. Emandi, în cartea "Să nu darîmi dacă nu știi să construiești" consideră că aceste imagini se identifică cu realități ale vremii menționate în alte izvoare (Curtea Domnească, biserica catolică dinăuntrul curții pentru doamna și slujitorii ei, grădina "domnului" și fântâinile pe care le vedea și Baksici când s-a aflat la Suceava sau Sommer (1584) Vita Iacobi Despotae)¹⁵ .

La 21 mai 1600, oastea lui Mihai Viteazul intră fără luptă în cetate, iar la 26 mai Ioan Capturi, noul pârcălab al Sucevei, jură credință marelui voievod care se intitula „domn al Țării Românești și Ardealului și a toată Țara Moldovei". Suceava primește

oștile marelui voievod Mihai. Apoi, asupra orașului s-au așezat însă vremuri grele, intrând tot mai mult în anonimat.

Între 1650 și 1775 urmează o perioadă de stagnare și regres din cauza schimbării direcției principale a comerțului, dar și din cauza invaziilor tătarilor și cazacilor. De asemenea orașul a fost ocupat de mai multe ori de armatele polone care au pradat locuitorii. Polonii au încercat să-și anexeze parțial Moldova dar s-au lovit de opoziția habsburgilor și otomanilor.

De la a doua domnie a lui Alexandru Lapușneanu, capitala se mută la Iași, astfel orașul stagnează păstrându-și doar rolul de aparare prin Cetate, și cel economic prin piața de schimb ce exista și prin punctul de vamă. O parte din funcții mai sunt deținute de Curtea Domnească din Suceava, cum ar fi cea pentru judecăți locale, vamă. Dar locuințele boierilor, a multora dintre înalții funcționari, sala de judecată, sfatul, consiliul se mută la Curtea de la Iași. Orașul se extinde totuși spre est și sud, satele Areni și Tătărași fiind înglobate în oraș. Extensia spre sud este marcată de biserica armenească Sf. Simeon. Suprafața orașului în sec. al XVII-lea este depășită de Iași, noua capitală. Conform aprecierii călătorilor străini, Suceava era considerat un oraș mare. Documentele din sec. al XIX-lea pomenesc de ulițele Podgoria, Ponea, Sf. Vineri, Sf. Ioan, Datornicilor, Boierească. Alături de târgul vechi este menționat târgul de vite, de piața din fața Bisericii catolice Buna Vestire, „târgul de sus,” și Ulița târgului , târgul de pește¹⁵ .

¹⁵ E. Emandi , Mihai Ceaușu – Sa nu darîmi dacă nu știi să construiești ed. Glasul Bucovinei 1991

În stampania folosită ca frontispiciu pentru “Cazania lui Varlaam” apar turnurile din fosta uliță domnească, zidurile Curții Domnești, cu două intrări în arcadă și acoperiș de inspirație gotică, un turn central. Alături de curte este reprezentat turnul lui Alexandru Lapușneanu ce domina orașul.¹⁶

Din a doua jumătate a sec. al XVII-lea Suceava intră într-o perioadă de declin, iar călătorii străini remarcă zidurile goale, bisericile și casele părăsite și devastate. Aceasta este o consecință a asediilor poloneze, rusești, maghiare și luptelor interne pentru domnie. Perioada este descrisă în cartea istoricului^{9,15} E. Emandi “Habitatul urban și cultura spațiului,, .

“Principalele direcții ale drumului de tranzit se concentrează spre centrul orașului, delimitat de Ulița Fruntea și Ulița domnească, Biserica Sf. Dumitru, Turnul Lapușneanu, Fântâna Domnească „¹⁶. Din anul 1775 după o scurtă stăpânire rusească, orașul este ocupat de Imperiul Austriac. El devine oraș comercial liber, se introduc formele de guvernare austriece. Din 1781 se inventariază proprietățile și se delimitează proprietățile mănăstirești .

Prin stăpânirea austriacă orașul intră într-o altă etapă, iar Curtea Domnească, pustiită, este un loc din care se extrage piatră pentru noi construcții sau peste care se construiesc noi edificii. Cu toate că orașul se extinde, activitățile comerciale administrative se desfășurau în „târgul de jos” (orașul medieval).

Prin construcții administrative realizate de Imperiul Austriac spre nord și vest față de centrul vechi, concentrarea locuirii se deplasează spre N – NV.¹⁷

Orașul intră într-o epocă precapitalistă , stăpânirea austriacă impunând și stilul construcțiilor noi.

Aceste construcții sunt impuse și de locurile virane rămase după distrugerile repetate a centrului vechi în urma incendiilor din 1852 și 1854. Astfel, noi construcții

se ridică pe Ulița Domnească și peste locurile în care fusese Curtea Domnească. În sec. al XIX-lea încep să se aplice reguli de sistematizare, reguli urbanistice.

^{16,17} M. Ceașu E. Emandi –Aspecte din evoluția economico-socială și urbană a orașului Suceava între anii 1774- 1786 AIIA vol XZV/1 1988

Zona centrală a fost realizată conform unui “Regulament” ce nu a permis decât realizarea de locuințe din cărămidă și piatră, cu 1 și două nivele. Se constată ¹⁷ că orașul evoluează de la o formă cvasi-dreptunghiulară la una concentrică. Apar delimitări pentru sistematizare pe planuri (amplasarea unor piețe, apoi realizate). Din 1871 Suceava are și gară la Burdujeni, linie ferată ce lega Iașul de Lehnberg (Austria). Din 1868 Suceava este reședința districtului cu același nume ce conducea 131 sate. Apar construcții noi precum: Tribunalul- 1885, prefectura 1902, multe hoteluri, restaurante, cafenele, Teatrul 1948.¹⁸ Aceste construcții sunt realizate în stil clasicist specific austriac sau în stilul în vogă la acea perioadă “Jugendstyl”. Construcțiile noi ocupă centrul vechi de lângă Biserica sf. Dumitru și spre nord vest de aceasta.

Din 1906, Suceava avea Uzină de curent electric, rețea de apă și canalizare. În 1906 orașul avea 6 piețe, străzi comerciale, dintre care o parte încep să fie pavate cu prundiș^{16,17}. Nu se mai vorbește despre Cetatea de scaun și Curtea Domnească.

După Primul Război Mondial Suceava și Bucovina se reîntorc la România. Între 1921-1930 se menține un ritm mic de creștere, fiind mai evidențiată creșterea economică (industria lemnului, a băuturilor spirtoase). La unul dintre recensăminte orașul avea 88 de străzi și 6 piețe, cu o întindere de 190 ha.

După Al Doilea Război Mondial se dorește restructurarea orașului, la început timidă, cu inserarea blocurilor de “tip colonie” la Zamca și în lungul str. Stefan cel Mare. Între 1955-1958 se ridică blocurile cu 8 etaje în lungul str. Stefan cel Mare.¹⁸ În paralel, din 1952 s-au deschis șantierele arheologice de la Cetatea de scaun și de la Curtea Domnească.

Dacă descoperirile arheologice de la Cetatea de scaun au fost urmate în timp la lucrări de restaurare ce mai se realizează și astăzi și de punere în valoare a elementelor descoperite, pentru centrul vechi al Sucevei și Curtea Domnească lucrurile nu au stat astfel.

Schițele de sistematizare din anii 1960, 1965, 1975, 1980 au schimbat trama stradală și aspectul centrului vechi. Implantarea Casei de cultură și formarea unei mari piețe în fața acesteia spre str. Stefan cel Mare, sistematizarea strazii Domnești și bordarea ei cu blocuri, demolarea zonei construite peste Curtea Domnească și apoi a capatului sud-vestic al str. Domnești sunt rezultatul acestor direcții de sistematizare. Astfel s-au înlăturat mărturiile ce au rămas consemnate doar în rapoartele arheologice.

S-au restaurat o serie de biserici cum ar fi Biserica Coconilor și Domnițelor, Sf. Gheorghe, Sf. Ioan, Mirauți, fără a se ține cont de legăturile ce existau între acestea, fără a se ține cont de arhitectura civilă relevantă în centrul vechi, ce ține de etapa medievală, de Curtea Domnească ce exista în centrul istoric, între Biserica Coconilor și Biserica Sf. Dumitru.

După anul 1989 s-au reluat cercetarile arheologice la Curtea Domneasca și după ce în primă instanță s-a încercat ridicarea unei construcții la capătul sudic al Str. Domnești, s-a renunșat la aceasta și prin PUZ-ul de zonă centrală din 1999 și cel din 2004 s-au făcut delimitari de protecție pentru Curtea Domneasca și a existat un prim proiect derulat între 2000-2004 – autor Institutul National al Patrimoniului de – sef proiect arh. Gh. Sion , prin care se continuau cercetarile la Curtea Domneasca și se începeau elemente de consolidare în urgență. Cercetările și implementarea proiectului sunt sistate în anul 2004 din lipsa finanțării. Cercetarile s-au continuat în 2010, fiind sistate definitiv în 2013.

¹⁷ SIDU 2016-2023 Municipiul Suceava – Municipiul Suceava

¹⁸ A. Căruntu P. Batarciuc, L. Ursu, M. Andronic – Suceava între trecut și prezent – ed. Mușatinii Suceava - 2008

“Primăria Suceava, Consiliul Județean și Muzeul Bucovinei s-au asociat pentru realizarea unui proiect ce prevede reabilitarea Curții Domnești și transformarea acesteia în șantier arheologic vizitabil.

În anul 2011 Consiliul Local Suceava a aprobat asocierea cu firma spaniolă Arena Teatro SL, specializată în gestionarea patrimoniului istoric. Arhitectul bucureștean Gheorghe Sion, specialist în monumente istorice, a propus realizarea unei construcții în formă de „U”, din sticlă, ce folosește zidurile actuale și păstrează și arhitectura medievală. Proiectul de reabilitare prevedea acoperirea cu sticlă a ruinelor și construirea pe ruine a unei clădiri cu parter și un etaj. La parter urmau să fie amenajate pasarele de sticlă deasupra ruinelor, prin care vizitatorii să poată observa ruinele în detaliu, în timp ce la etaj ar urma să fie amenajată o bibliotecă după modelul celor din Evul mediu, precum și săli de expoziție permanentă și/sau temporară.

În decembrie 2011, firma spaniolă Arena Teatro a finalizat proiectul de restaurare și modernizare a Curții Domnești din Suceava.

Costurile au fost estimate la o valoare de 17 milioane de euro¹⁹. Valoarea mare lucrărilor, lipsa avizelor necesare au dus la abandonarea acestui proiect.

¹⁹ Internet – portal Primăria Suceava

b)ISTORIC zonal

date sintetice

-Sec. al XIV-lea: zona face parte din așezarea și locul de popas, centrul de schimburi comerciale de la intersecția marilor drumuri comerciale ce legau Dunărea cu nordul Europei și așa-zisul “drum tătarasc” ce lega steple de dincolo de Nistru cu câmpiile Panoniei.

- Așezarea se coagulează între târgul comercial – așa numitul “târg de jos” ce funcționa (pe locul unde s-a menținut până la începutul sec. XX) lângă turnul Bisericii

Sf. Dumitru, (între vechea Biserica Sf. Dumitru și spre Biserica Mirăuți, ce devine la sfârșitul sec. al XIV-lea în timpul lui Petru I Mușat Mitropolie.

-Din aceeași perioadă sunt semnalate pe situl Bisericii Sf. Dumitru o prima biserică ce a fost construită în ultimul sfert al secolului al XIV-lea în timpul lui Petru I Mușat. Turnul –locuință de sub actuala stradă Ana Ipătescu, precum și mai multe case din lemn situate mai spre nord-est față de acest turn sunt datate din timpul lui Petru I Mușat și sunt primii gemeni ai Curții Domnești de la Suceava.

-1400- 1476- Alexandru cel Bun: Curtea se extinde spre vest, spre biserica Coconilor și Domnitelor, cu un turnul din piatră existent din etapa anterioară (acum sub B-dul Ana Ipătescu), mai multe construcții din lemn și un al doilea turn spre sud, înconjurat de o zonă mare dalată cu piatră (ce se pastrează). Biserica Coconilor este construită în timpul lui Alexandru cel Bun și făcea parte din Curtea Domnească. Corpul denumit în proiect Palatul Domnesc, paralel cu actualul B-d Ana Ipătescu datează parțial din această etapă. Curtea se continuă dincolo de Biserica Coconilor, spre sud, spre Cetatea Domnească și Mirăuți cu o zonă de grădini. Important este că din această etapă se consemnează faptul că Alexandru cel Bun este primul domnitor ce ridică construcțiile din piatră în Curtea Domnească. Desigur se pastrează construcții din lemn, acesta fiind materialul preponderent de construcție până în sec. al XVIII-lea.

-Sfârșitul sec. al XV-lea – începutul sec. al XVI-lea- Stefan cel Mare:

-Case domnești spre sud și vest în același areal ce denotă extinderea Curții Domnești, utilizarea de tehnologii specifice ce denotă rafinament în prelucrarea pietrei (bolțile, arcele, decorațiile ușilor, ferestrelor corniselor, construcția Bisericii Sf. Dumitru (actuala biserică) după Lupta de la Codrii Cosminului.

-Extinderea Curții Domnești cuprinde definitivarea corpului paralel cu actualul B-d Ana Ipătescu și realizarea unor construcții pe latura de sud spre târgul orașului, ce conturează latura de nord a Curții Domnești. În fața Curții Domnești, spre nord prospera piața de mărfuri din "târgul de jos". Extinderea Curții Domnești se continuă până în etapa domniei lui Vasile Lupu. (Case domnești a căror zonă de bolți și pilaștri, arce se păstrează pe latura vestică a Curții). Spre nord Curtea este înconjurată de un zid din piatră, case, turn pe sub care se făcea accesul spre târgul, orașului (zidul se păstrează la până la înălțimi variabile între 40-180cm, peste cota solului).

Dezvoltarea Curții Domnești în timpul lui Ștefan cel Mare și mai apoi a lui Vasile Lupu:

În această perioadă se dezvoltă partea de nord și est dinspre târgul orașului, se ridică un turn peste intrarea dinspre nord. Toată latura sud-vestică se mobilează cu cancelariile domnești și casele domnești având ziduri din piatră până la primul nivel, elemente din lemn pentru nivelul superior. Se păstrează astfel zonele cu compartimentări de pe latura nordică și vestică.

După sec. al XVII-lea Curtea Domnească ce redevenise din timpul lui Petru Rares o curte itinerantă, decade, după mutarea definitivă a capitalei Țării Moldovei la Iași, în timpul domnitorului Al. Lăpușneanu.

-Sec. al XVIII-lea:

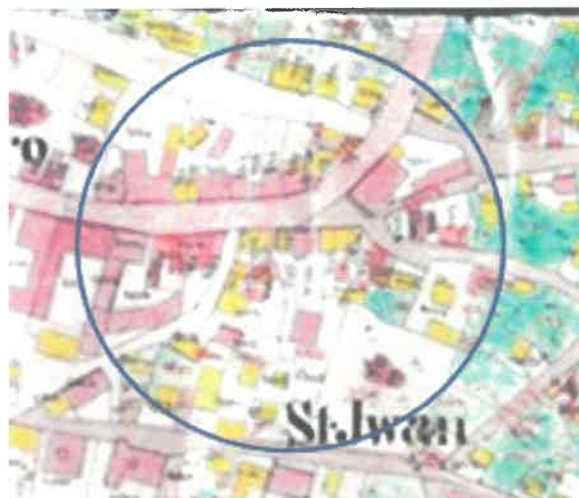
Funcția administrativă, legată de intensul spațiu comercial ce îl constituia zona Suceavei , și funcția depunct de vamă se menține, astfel, piața orașului și spațiile administrative legate de judecăți locale, reglementari urbane locale, reglementari comerciale și de vamă se mai mențin în spațiul Curții Domnești și adiacent ei .

Se definitivează Strada Mare, strada Curtea Domnească (pe lângă biserica Sf. Dumitru, ce trecea și pe lângă Curtea Domnească și piața renumită de lângă Curtea Domnească),iar pe o mare parte a locului vechii „piețe de jos“ se construiesc locuințe și spații pentru comerț, instituții publice.

Începînd din sec. al XVI-lea funcțiile civile și administrative se extind și în partea nord-estică a orașului, Curtea Domnească rămânând în sec. al XVIII-lea cu funcțiuni împuținate.

-După cucerirea zonei de către „Imperiul Austriac” din 1774, noile funcțiuni urbane și sistemul administrativ nou, transformă orașul într-unul precapitalist apoi capitalist, materializat prin construcții ce sunt amplasate zona urbană apropiată Curții. Se dezvoltă funcțiuni în lungul Străzii Domnești (str. Curtea Domnească) iar Curtea Domnească deși inventariată și consemnată cadastral, rămâne o zonă desuetă, în apropierea Străzii Domnești (str. Curtea Domnească). Aceasta este principala stradă comercială a orașului ce duce la piața ce persistă la sud de turnul Bisericii Sf. Dumitru. Strada Curtea Domnească făcea legătura între Turnul Bisericii Sf. Dumitru și Biserica Coconilor și Domnițelor. Mai multe incendii au determinat autoritățile să permită realizarea unor construcții peste ruinele Curții Domnești și de o parte și alta a str. Domnești (tronsonul sud-vestic.) astfel fiind înlăturate elementele medievale.

Se ajunge la situația consemnată în planurile cadastrale ale Sucevei din sec. al XIX-lea consemnată în harta de mai jos.

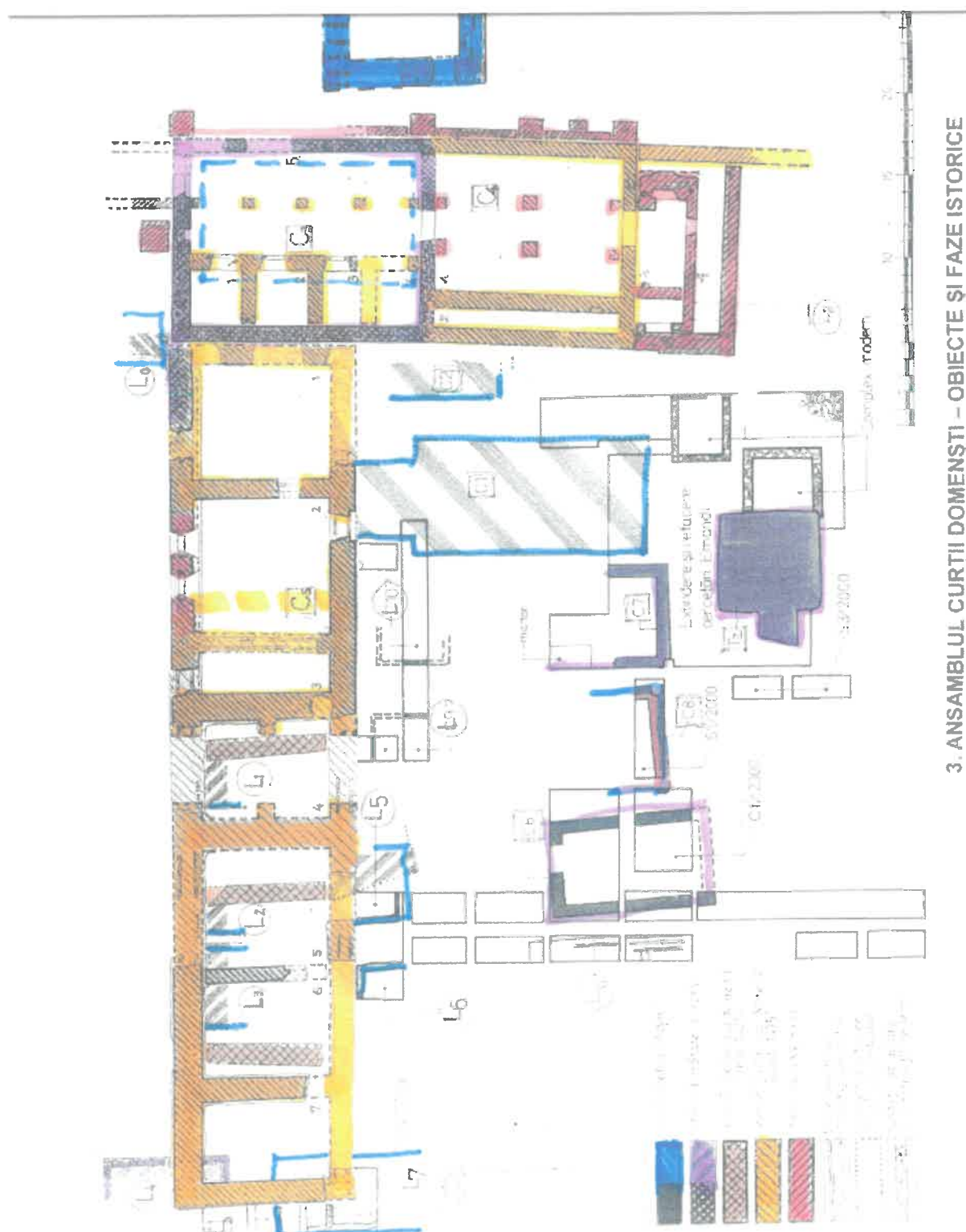
Perimetrul Curții Domnești și parțial al „Pieții din Târgul” de jos este invadat de construcții. Pe locul Curții Domnești se construiesc imobile multe cu piatră luată din zidurile și imobilele Curții.

După Al Doilea Război Mondial, terenurile și imobilele se naționalizează. Sunt planuri urbanistice începând din anul 1951, prin care se dorește realizarea unui „oraș nou” în zona istorică.

Din 1925 s-au făcut săpături arheologice la Curtea Domnească, istorici de seama relevând importanța elementelor ce le conține situl Arheologic.

Din acest motiv în 1951 se demarează săpături arheologice în zonă. Săpăturile arheologice și studiile se materializează cu Restaurarea Bisericii Sf. Dumitru și Sf. Ioan, dar și cu demolarea construcțiilor mai vechi de la Strada Domneasca și a celor de peste Curtea Domnească. Se trasează B-dul Ana Ipătescu ce aduce sub nivelul carosabilului o parte din Curtea Domneasca. Partea nord estică a str. Domnești se reconstruiește cu blocuri, iar în zona sudică a acesteia și zona de peste Curtea Domnească rămân ca un mare spațiu liber destructurat, limitat la sud și sud-est de blocuri și Ansamblul Bisericii Sf. Dumitru, la vest de B-dul Ana Ipatescu ce desparte Curtea Domneasca de Biserica Coconilor, iar la nord de str. Petru Rareș .

CAPITOLUL III – EVOLUȚIA SITULUI, DESCRIEREA VESTIGIILOR CONFORM RAPOARTELOR ARHEOLOGICE EVOLUTIA SITULUI

3. ANSAMBLUL CURȚII DOMENȘTI – OBIECTE ȘI FAZE ISTORICE

Evolutia sitului situat între Biserica S. Dumitru, str. Petru Rareș, Biserica Coconilor Domnești, este prezentată în sinteza rapoartelor arheologice

întocmită în cadrul proiectului M112/ 1999 al Centrului de proiectare pentru patrimoniul Cultural Național(material din arhiva CPPCN)

-Sf. Sec. al XIV-lea :

—piața de desfacere în partea de nord și construcții din lemn , dintre care una înlocuită o dată cu stabilirea Curții Domnești la Suceava (prima construcție din piatră din timpul lui Petru I Mușat – C3), precum și o primă etapă de construcție a turnului T1 (acum sub B-dul Ana Ipătescu (culoarea albastră în schema evoluției și a cercetărilor arheologice)

Începutul sec. al XV-lea – perioada Alexandru cel Bun

- construcția de piatră C3 , Turnul T1 persistă. Construcțiile C1 și C2 sunt atestate din perioada Petru I Mușat cu continuarea existenței lor în etapa domniei din timpul lui Alexandru cel Bun. Peste nivelul de călcare al spațiului principal C3, despartit de sirul de pilaștri din piatră, a fost observată o invadare mai veche (sunt urme ale unei incendieri ce atestă construcția mai veche din lemn, anterioară celei din piatră ridicată de Alexandru cel Bun)

Prima incintă din piatră ridicată de Alexandru cel Bun a fost identificată în zidul dintre încăperile 1 și 2 ale clădirii C5.

Din aceeași Perioadă Petru I Mușat au fost depistate construcțiile de mari dimensiuni C1 și C2.

C1 a avut dimensiunea de 7,00 x14,50m cu un sistem constructiv din spaleți groși din lemn între care erau poziționate bârne din lemn. “Construcția – pivnița” a avut intrarea dinspre nord și s-au păstrat urme ce atestă sistemul constructiv. Construcția C2 –situată lângă C1, era tot din lemn, se presupune că a fost “distrusă și răzuită în sec. al XV-lea” conform cercetărilor.

Turnul T1 este acum sub str. Ana Ipătescu. Turnul T2, dinspre sud și spațiul dalat de lângă acesta aparțin îmbunătățirilor curții aduse de Alexandru cel Bun. Casele din lemn sau din lemn și piatră găsite în zonele cercetate L2, L3, L5, L6, C7 erau anexe gospodărești ateliere și locuințe din Curtea Domnească. Aceste elemente descoperite în cercetările arheologice au fost apoi protejate cu pământ.

Sfârșitul sec. al XV-lea – în timpul domniei lui Ștefan cel Mare

-Reconfigurarea și extinderea construcției C3,din piatră, extensia spre sud a acesteia cu construcția C4. Construcția C4 se presupune că a existat, compartimentată de pilaștri din vremea lui Alexandru cel Bun și a fost reparată în timpul lui Ștefan cel Mare. Conform cercetărilor se stipulează că turnul T1 și clădirile C1 și C2 au funcționat până în a doua jumătate a sec. al XV-lea când s-a renunțat la ele sau au fost distruse.

În zona de est a ansamblului s-au găsit resturile unor pivnițe din lemn, una dintre ele având temeliiile din piatră (L1-5 C6, C8) Ipoteza arheologilor este că acest tip de locuințe au fost dependințe ale Palatului Domnesc în perioada în care nucleul principal era format doar de construcția C3 și de turn

A doua jumătate a sec. al XV-lea, începutul sec. al XVI-lea este perioada Ștefan cel Mare.

Acum se realizează delimitarea spre nord a curții cu un zid și construcția corpului C5 ce constituie latura nordică a Curții Domnești, (inclusiv cu turnul recunoscut în izvoarele scrise și desenele de epocă, cu intrarea în Curtea Domnească dinspre nord). Conform celor descrise (ca sinteză) de d-l arh. Sion se consideră că C5 a fost ridicat într-o primă formă, iar în a doua etapă a fost restructurat, realizându-se și turnul de intrare.

Conform studiului arheologic se consemnează că: „Dimensiunile acestor construcții dispunerea lor, precum și forma găsită pentru construcția C4 –păstrată doar la nivelul

pivniței (clădire dreptunghiulară cu pile centrale din zidărie de piatră ce despart spații acoperite cu bolți în leagăn ranforsate cu arce dublouri, aparține metodelor constructive specifice epocii Stefan cel Mare. „Spațiul îngust al încăperii C4-2 este estimat eca fiind cadrul unei scări interioare”. Anexa, adosată zidului de incintă nordic C5, „este formată dintr-o înșiruire de 7 încăperi dintre care încăperea 4 a fost gangul de acces dispre piață în curtea interioară (deosebită prin faptul ca are 2 piteni de zidărie în mijlocul laturilor transversale, pe care se sprijinea arcul dublou ce subînparțea bolta cilindrică a gangului (ca la Voroneț sau sf. Ioan cel Nou Suceava). “

În această perioadă, Curtea Domnească se întindea spre sud cu grădini, până la biserica Coconilor, conform cercetărilor realizate în această zonă.

În sec. XVI-XVII s-au făcut reparații și modificări, adăugându-se încăperi pe latura de nord și contraforți la latura de vest a clădirilor. Conform Cercetarilor arheologice (sinteza) Gh. Sion presupune care sunt piesele importante s-au adaugat În timpul lui Petru Rareș iar anumite elemente, descrise în izvoarele scrise, sunt marcate că aparțin de asemeni perioadelor domniilor lui Petru Rareș și Alexandru Lăpușeanu (culoarea galbenă – în schita sinteză).

Conform descoperirilor arheologice s-au găsit urme ale nivelelor tencuite – “etajele”, ale șarpantelor și a reparațiilor “boltelor”, ușilor și ferestrelor, în sec. al XVII-lea din timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653).

După această perioadă se mai păstrează o parte din cadrul instituțional al Curții, iar în timp administrațiile, vama, au fost multate în construcții mai noi, cele vechi fiind insalubre sau distruse în urma luptelor interne și a incendiilor.

DESCRIEREA RUINELOR CONFORM RAPOARTELOR ARHEOLOGICE și stării actuale

Curtea Domnească păstrează ca ruine o parte din componente , ce alcătuiesc latura de nord și latura de vest precum și ruine ale turnului T2, pe latura de sud.

Ruinele cuprind zonele de subsol (pe latura de vest) și unele zone de parter (pe latura de nord), multe dintre acestea fiind protejate cu pământ după sistarea cercetărilor în anul 2006. (zona centrală a Curții Domnești și zona dinspre nord) .

Pentru corpurile ce se păstrează la nivel de subsol C3, C4 (conform schiței – proiect INP) se menționează că la etapa descoperirii (2000- 2004) se păstra trama structurală, pilonii construcției C3 și C4. Pilonii au fost parțial consolidați în cadrul acestui proiect.

Zidul din lungul construcției C3 păstrează nașterea bolților, idem la pilaștri se văd nașterile unor arce. Zidul dinpre B-dul Ana Ipătescu al construcțiilor C3, C4 , mai păstrează nișele și cadrele ferestrelor. Se menționează păstrarea pragurilor de uși ale încăperilor notate 1,2,3, a încăperii mari “5” și a încăperii “1” din corpul C4.

În cadrul cercetărilor din perioada 2000-2004 a fost dscoperita pivnița C1 (conf. schitei) cu dimensiunea de 14,50m x 7,0m cu acces de pe latura de nord, pe un gârlici exterior. Resturile carbonizate din lemn pot reconstitui sistemul constructiv al pivniței din lemn (cu trunchiuri mari din lemn de stejar și bârne orizontale între aceștia) Pivnița era părușită în momentul descoperirii, s-a refăcut sistemul constructiv prin relevee. Se presupune conform cercetărilor arheologice că adâncimea acesteia era de cca 4,0m. Construcția este datată din timpul lui Petru I Mușat.

La construcția situată pe latura de nord (C5), zidurile de compartimentare au fost protejate cu pământ, dar sunt consemnate în Rapoartele arheologice, schițe și relevee întocmite în perioada 2000- 2004 de INP Bucuresti. Se păstrează pragurile

ușilor încăperilor 5-6, 6-7, glafurile ferestrelor încăperii 2 (C5) și un prag al ușii spre interiorul curții la încăperile 2 și 4. Se observă zona de închidere a golului ce a existat spre piață a încăperii 2, unde se presupune ca a existat și un turn conform celor descrise la paragraful 1.

Construcția C6 este astupată cu pământ. Relatările conform "Rapoartelor arheologice" și ale "proiectului INP" consemnează nașterea unei bolți și accesul la un gârlici .

Turnul T2 se păstrează la nivelul de călcare actual ca o masă de zidărie din piatră și zone din pavajul de piatră din jurul turnului. Cercetările din zonele C1, C2, C6, L5, L1, L2 au fost finalizate iar zonele sunt protejate cu pământ .

Starea actuală a ruinelor Curții Domnești

Zona denumită în proiect a), suprapusa conform proiectului INP peste zona C5 și L1, L2, (dezvoltata perpendicular pe str. Ana Ipătescu, între str. Ana Ipătescu și str. Domnească) se prezintă sub forma unor ruine din piatră, cu zidul dinpre actualul parc. Zidul este ridicat la cote între 0,45cm-1,20m până la + 2, 35m de la CTN. Acestea se prezinta ca ruine înalte în special spre zona de parc (vezi relevu S1-1,) și numai ca un contur de ziduri exterioare și între încăperi, ridicat cu 45-60cm (spre situl arheologic conform relevu S8-8, relevu S2-2, S3-3, S 4-4 sectiuni transversale prin aceasta zonă). Ruinele zidurilor nu au fost protejate la partea superioară la ultimile intervenții, astfel că intemperiiile au dizlocat în timp bucați din acestea, exista clar diferențe de înălțime, forma, (comparative, fotografiile făcute la sit in anul 2004 și cele făcute în anul 2019). In plus, o mare cantitate din piatră, rezutată din demantelarea acestora, este în prezent grupata spre parc, lângă ruine, astupată cu pământ. Mortarul dintre pietre (var hidraulic și nisip, este măcinat se desprinde cu mâna). Vegetația crescută în abundență în incinta încăperilor marcate de ziduri a desprins bucăți din piatra zidurilor. Pragurile de uși, din piatră, existente între încăperi sunt acum îngropate în pământ sau vegetație (nu a existat o protecție a acestora, eventual cu pământ). In sectiunea relevu desfășurare S1-1, se mai zăresc începuturile golurilor unor ferestre, goluri ce se demarceau prăcis ferestre duble, înguste (în anul 2004 au fost reconstituite de dl. arh. Sion cu ancadrame din piatra, in proiectul INP) Nefinalizarea proiectului, a dus în timp și la distrugerea conturului prăcis al acestor goluri.

Corpurile ce se păstrează la nivel de subsol C3 și C4, (conform schiței – proiect INP) - din lungul B-dului Ana Ipătescu au fost **denumite in cadrul prezentului proiect zona b.** La etapa descoperirii(2000- 2004 se păstra trama structurală, pilonii construcției C3 și C4 .Pilonii au fost parțial consolidați în cadrul acestui proiect dintre anii 2000- 2004 realizându-se în interiorul lor stâlpișori din b.a.. Aceste elemente se păstrează și în prezent. In lungul constr. C.3 și C4(paralel cu str. Ana Ipătescu se păstrează ziduri masive din piatra până la h = cca 3,0m față de cota de călcare, cu nișele și cadrele ferestrelor. In această zonă se pastrează nașterile bolților, ale arcelor și pragurile încaperilor, elemente menționate și în proiectul INP dintre anii 2000- 2004. Spațiul îngust numerotat cu "2" în schema INP, este mărginit și în prezent cu ziduri din piatră cu grosimea de 80,0cm – 1,0m ce susțineau o scară ce ajungea la parter. Pivnițele din **zona b)** sunt situate la o cota de teren cu cca 2,0m mai joasă decât nivelul actual de calcare din situl arheologic Curtea Domneasca. (vezi S8-8 relevu)

Elementele din piatră au parțial mortarul de var nisip dintre elementele constitutive măcinat. Toate sunt afectate de umezeală și există o floră (mușchi, chiar plante de miciși medii dimensiuni, ce s-a dezvoltat între pietre și deasupra lor.

Pragurile din piatră existente în sit sunt foarte afectate de umezeală și măcinate. Piatra zidurilor are zone fisurate sau chiar spre b-dul Ana Ipătescu sunt fisuri mari, fracturi.

zona c) marcata în cadrul prezentului proiect cuprindea construcții, una din lemn și cealaltă din piatră, descoperite prin săpăturile atheologice din anul 2000 și protejate apoi cu pământ. În prezent, construcțiile din lemn, ce apar ca fiind cercetate (casete L8, C8, conservate cu pământ), pot fi evaluate doar în cadrul unor noi cercetări arheologice. Ziduri din piatră la nivelul CTN se observă doar în zona marcată pe schema d-lui arh. Sion "C8", și nu se poate aprecia clar starea acestora decât după dezvelirea acestor ziduri, ceea ce se poate face numai prin noi cercetări arheologice. Aceeași situație este pentru Zonele C1, C7, ce vor putea fi marcate în cadrul sitului arheologic în urma stabilirii unor măsuri de punere în valoare a ruinelor, după continuarea cercetărilor arheologice.

Zona d) din cadrul proiectului este zona turnului T2 și a urmei unei platforme dalate din jurul său atribuită epocii lui Alexandru cel Bun .

Săpăturile arheologice au fost protejate cu un strat subțire de pământ ce ascund fundațiile turnului T2, dar lasă vizibile o parte din dalele din piatră masive ale unei foste piețe, platforme. Piatra turnului spre deosebire de piatra construcțiilor de la punctele **a)** și **b)** este un calcar dur de culoare alb galbui, mai puțin rezistent la umiditate și la alți agenți climatici față de piatra zidurilor din zonele a și b, facute dintr-o rocă mai dură vulcanică. Din acest motiv dalele sunt fisurate, iar zona bazei turnului, ce a rămas înălțată cu 40-60cm peste CTN, este foarte afectată de fenomene de îngheț-dezgheț, este friabilă. Mortarul dintre pietre este var hidroizolant, măcinat fără a mai avea capacitate portantă.

În sit multe dintre elementele enumerate sunt invadate de pământ, vegetație (chiar copaci) ce au crescut în ziduri sau pe zonele marcate cu anumite descoperiri arheologice. **Zona b)** fiind special, ce este cu cca 2,0m mai joasă decât restul amplasamentului, este tot timpul invadată de apă, iar vegetația a crescut în interiorul încăperilor și între încăperi și zidul de sprijin existent ce separa ruinele de trotuarul străzii Ana Ipătescu.

Starea actuală a zonei de parc este o zonă istorică ce a fost străbătută de strada Curtea Domnească și construcții de o parte și alta a ei. Lângă turnul Biericii Sf. Dumitru(Turnul Lăpușneanu), în etapa medievală a fost piața orașului. În timp a existat totdeauna o legătură între această zonă și Curtea Domnească. Aceasta legătură a fost distrusă în anul 1986, când s-au demolat construcțiile de pe parcursul str. Curtea Domnească, pe traseul din actualul parc.

-pentru această zonă nu s-a executat o expertiză tehnică, fiind vorba de un spațiu plantat, cu alei și fundații ale caselor din vechiul târg din sec. al XIX-lea , fundații ce sunt uneori la zi, situate în zonele plantate sau la marginea aleilor.

Aleile și obiectele de mobilier urban (bănci, coșuri de gunoi) sunt degradate, parcul nu este iluminat, speciile de plante sunt plantate și crescute aleatoriu.

Elementele rămase ca fundațiile din fostul sit de sec. al XIX-lea nu sunt puse în evidență, se zăresc printre zonele plantate, alei . Împrejmuirea, realizată dintr-un scut din beton placat cu piatră și un grilaj metalic este degradată (piatră și grilajul). Parcul nu are iluminat public, dotări și amenajări peisagistice care să atragă publicul și să confere confort. Din relevul plantatiilor executat pentru acest proiect rezultă multe

specii crescute spontan, sau plantante fără a avea în calcul o compoziție peisagistică ce ar putea scoate în evidență legăturile istorice dintre Curtea Domnească, Biserica Sf. Dumitru, Turnul Lapușneanu, Biserica Coconilor Domnești, orientarea circulației și vederilor perspective spre M-rea Zamca și Cetatea de Scaun .

CAPITOLUL IV – VALOAREA ARHITECTURALĂ; CONCEPȚIE, SPECIFICITATE

Vechimea

Primul nucleu al Curții Domnești datează din sec. al XIV-lea din perioada lui Petru I Mușat.

Astfel criteriul de **vechime- sec. XIV, legat de perioada de formare a Țării Moldovei, este „ foarte mare ”**

Autenticitatea

S-au descoperit conform cercetărilor arheologice sisteme constructive specifice, iar important ca autenticitate este faptul ca prin cercetari arheologice s-a decoperit acesta că Turnul T1 îngropat sub str. Ana Ipătescu este singurul turn-locuinta păstrat în spațiul Țării Moldovei. De asemenea este importantă pentru spațiul medieval stabilirea cu dovezi arheologice precise a sistemului constructiv probabil majoritar până în sec. al XVII-lea al construcțiilor din lemn (cu piloni din lemn și bârne masive din lemn). Imprejmuirea Curtii – cu ziduri masive din piatră este interceptată pe o porțiune mică între construcțiile C3 și C5 și datează din timpul lui Petru I Mușat. Ea este complectată apoi în perioade diferite până în epoca domniei lui Vasile Lupu. Ca sistem constructiv, deși uzitat în spațiul European în epocă sistemul are o importanță deosebită pentru stabilirea gradului de civilizație, cultură al instituției statale.

Clădirile din partea nordică a Curții Domnești și cele descoperite în spațiul central al curții, relevă sisteme constructive specifice epocii medievale: subsol din lemn- cu parter din lemn și impletitură de nuiele, cu tencuială- finisaj interior, pivnițe din piatră, parter din piatră, nivele separate prin bolti și arce, etaj realizat din lemn. Diverse unelte , arme fragmente de decorații cornișe, cahlă de sobă, ce se afla la Muzeul Bucovinei, atestă modul cum era alcatuită arhitectură Curții Domnești în etapa medievală, nivelul de civilizație al acesteia.

Astfel pe ansamblu și pentru obiectivele menționate criteriul de **autenticitate** este „ **foarte mare** ”

Valoare din punct de vedere memorial și/sau simbolică

-Curtea Domnească de la Suceava este legată de formarea Țării Moldovei – cu acte de atestare din Timpul lui Petru I Mușat.

-Este legată de acte politice desfășurate în perioada dintre sec. al XIV-lea și al XVIII-lea, domnitori care s-au succedat în această perioadă de timp, evoluția sistemului administrativ și de apărare, documente ale cuceririlor polonilor, teutonilor, Imperiului Rus, documente legate de dominația Imperiului Otoman, acte emise, solii străine, legături diplomatice, tratate încheiate, războaie, asedii. Epoca este încheiată cu invadarea spațiului în sec. al XVIII-lea de Imperiul Austriac.

Cu aceste argumente Ansamblul Curtii Domnești de la Suceava are valoare memorială și simbolică unică „foarte mare” reprezentând evoluția vieții medievale, a instituțiilor statale specifice și o istorie vie a Țării Moldovei pentru 5 secole.

Valoare din punct de vedere al unicității

Zona de palat domnesc paralelă cu str. Ana Ipatescu are cele mai multe indicii arheologice privind perioadele de construcție începând de la Alexandru cel Bun și configurația medievală clară a unui Palat Domnesc

Zona alipita zidului de nord – conține un șir de încăperi specifice modului de organizare pentru diversele funcțiuni ce le avea o Curte Domnească.

În zonele de est și centrale se identifică diverse construcții cu funcțiunea de locuințe și ateliere, atenanse ale Curtii Domnești ce pot da indicii ale evoluției tipurilor de locuire și modului în care se practica în Curtea Domnească unele meserii, necesare funcționării acestora. În total, acest ansamblu ne oferă posibilitatea reconstituirii modului medieval de funcționare a unei Curtii Domnești medievale.

Deci se poate aprecia prin aceste argumente ca valoarea din punctul de vedere a unicității Ansamblului și elementelor componente menționate este “foarte mare”

Valoare arhitecturală și urbanistică

Imaginea de ansamblu ne oferă configurarea urbană a unei Curtii domnești medievale formată din :

Locuința domnitorului, locuințe ale unor înalți slujbași, boieri, Sali pentru primire soli, recepții, sala de sfat, spații pentru garda domnească, meșteri cu ateliere pentru confecționarea de arme, obiecte din ceramică, haine, încălțăminte, bucătărie și brutărie pentru hrana domnitorului și înalților slujbași, grajd pentru cai, săli pentru redactarea de acte, pentru arhiva de documente, biblioteca, sala de judecată. (spațiile descrise sunt corelate cu ruinele unor încăperi din teren cu documente existente din sec. al XVI-lea până în sec. al XVIII-lea ce descriu organizarea Curtii Domnești).

Construcțiile din piatră sau piatră și lemn oferă un aspect medieval unic într-un cadru urban ce a evoluat în timp și poate fi reconstituit .

În zona situată la est de Carpați, nu s-a mai păstrat integral o Curte Domnească, Curtea Domnească din Iași fiind înlocuită de construcții actuale, iar Palatul Culturii ce înlocuia Palatul Ocârmuirii (din sec. al XIX) datează din 1906 . Curțile domnești itinerante de la Piatra Neamț, Bacău, Hârlău, Vaslui, se păstrează într-o foarte mică măsură.

Astfel pe ansamblu și pentru obiectivele menționate criteriul de valoare arhitecturală și urbană „foarte mare”

CAPITOLUL V – EVALUARE GLOBALĂ

Vechimea

Majoritatea construcțiilor din incintă au elemente păstrate din sec. al XIV-lea – al XVII-lea. Se apreciază ca evaluare globală că valoarea ca vechime este “foarte mare”.

Autenticitatea

Construcțiile din piatră sau piatră și lemn ofera un aspect medieval unic într-un cadru urban ce a evoluat în timp și poate fi reconstituit . In zona situată la est de Carpați, nu s-a mai pastrat integral o Curte Domneasca și un raport direct al acesteia cu Târgul vechi medieval.

De asemeni trebuie să evidențiem că alte state, ducate, regate din Europa au avut o moștenire arhitecturală neîntreruptă cel puțin din sec. al IV- al VIII-lea sau din antichitate materializată prin curți domnești , castele , spații liturgice de mari proporții , cu clădiri realizate preponderant din piatra cu o arhitectura romanică, apoi gotică, renescentistă . In spațiile situate la est de Carpați , aceste forme arhitecturale stiluri de vietuire, forme de organizare au aparut târziu , după sec. XI-lea, al XIII-lea datorita năvălirilor barbare dinspre nord și est. Datorită acestora nu s-au putut păstra forme de civilizatie mai persistente din piatră sau constructii din lemn (acestea fiind incendiate periodic) și elemente de decorație persistente, datorită distrugerilor pricinuite de năvălitori. Aceasta formă de organizare și reflexie arhitectural- urbană legată de realizarea primelor construcții din piatră în acest spațiu , cu dezvoltarea apoi a formelor de arhitectură în stilul gotic molodovenesc , a unor forme de “Renaștere ” locală, influențata de cultura orientală este de un interes deosebit pentru cultura și civilizatia poporului Român.

Prin acestea apreciem ca valoarea din punctul de vedere al autenticității este “foarte mare”

Valoare din punct de vedere memorial și/sau simbolică

Cu aceste argumente Ansamblul Curtii Domnești de la Suceava are valoare memorială și simbolică unică „foarte mare ” reprezentând evoluția vieții medievale, a instituțiilor statale specifice și o istorie vie a Țării Moldovei pentru 5 secole.

Astfel, valoarea din punct de vedere memorial și/sau simbolică este “foarte mare”

Valoarea arhitecturală și urbanistică, arheologică

Putem aprecia conform celor prezentate la capitolul anterior ca valoarea arhitecturală și urbană, arheologică a Ansamblului Curtii Domnești din Suceava și elementelor :

aria arheologica împrejmuită a Curtii Domnești: SV-I-s-A-05471

Ansamblul Curtii domnesti SV-II-m-A-05471cu :

Palatul domnesc- ruine :SV-II-m-A-05471. 01

Turn locuinta – ruine : SV-II-m-A-05471. 02 (sub str. A. Ipatescu)

Turn de poarta – ruine SV-II-m-A-05471 .03

Anexa – ruine SV-II-m-A-05471 .04

ca fiind „ foarte mare”, definitorie național și european.

CAPITOLUL VI – CONCLUZII ȘI PERMISIVITĂȚI

6.1 Concluzii

Ca urmare a analizei , studiilor arheologice, proiectelor anterioare ce au avut ca scop reabilitarea acestui sit , sitului arheologic și ruinelor – monumente ale Curții Domnesti de la Suceava se poate trage concluzia valorii inestimabile a acestui sit și a posibilității punerii în valoare a lui.

Sunt întrunite **calitățile necesare pentru restaurarea spațiului urban al Ansamblului și elementelor valoroase ce îl compun;**

-analiza făcută poate determina clasarea și altor elemente din cadrul acestui sit ;

Valorificarea acestui sit se va face cu:

- continuarea cercetărilor arheologice, în special pentru lămurirea unor aspecte privind zona sudică a sitului și pentru întregul sit, unde acum se întinde zona de parc, zonă rezultată după demolarea în anul 1986 construcțiilor realizate la sfârșitul sec. al XVIII-lea și în sec. al XIX-lea, începutul sec. XX.

- restaurarea și amenajarea Curții Domnesti este o prioritate de restituire istorica, ca fiind o moștenire arhitecturală neîntreruptă cel puțin din sec. al IV- al VIII-lea sau din antichitate materializată prin clădiri cu funcțiuni, sistem constructiv definit deja prin cercetările arheologice ce atesta modul de organizare pe parcursul mai multor secole al acesteia .

Această formă de organizare și reflexie arhitectural- urbană este legată de:
-realizarea primelor construcții din piatră din perioada medievală, o mărturie a tehnologiilor de construcție pentru lemn, cu dezvoltarea apoi a formelor de arhitectură în stilul gotic molodovenesc, a unor forme de “Renaștere ” locală, influențată de cultura orientală ,

- funcțiunile evolutive, între sec. XV-XVIII a unei curți domnesti, unic pastrate în spațiul situat la est de Carpați și prin aceasta de un interes deosebit pentru cultura și civilizația poporului Român.

Situl arheologic al Curții Domnești din Suceava are o valoare istorică și arhitecturală inestimabilă pentru formularea condițiilor în care s-a născut Statul Român, date privind modul în care instituțiile civile conlucrau cu autoritatea religioasă (Faptul ca ruinele Curtii Domnesti sunt între Biserica Sf. Dumitru și Biserica Coconilor și Domnițelor, istoria medievală, viața medievală a Moldovei și modul în care era dezvoltată arhitectura românească medievală civilă, stilul acesteia, date ale nivelului cultural și de civilizație urbană al Moldovei între secolele XIII și XIX.

În prezent, datorită stării în care se află acest sit se poate pierde și odată cu el valori inestimabile de patrimoniu și istorie. Astfel, apare ca o necesitate publică, conservarea, consolidarea restaurarea acestor vestigii.

Zona mai nouă ce a fost demolată, acum parc, sub care se află vestigiile Strazii Domnești din Suceava, ruine ale fostului târg medieval din sec. XVII- XIX, se poate reitera prin punerea în valoare a unor elemente ce se păstrează printre amenajările actuale ale parcului. Astfel se poate reface legătura ce a existat între Curtea Domnească și cele două edificii de cult (Biserica Sf. Dumitru și Biserica Coconilor) precum și legătura Curții Domnești cu târgul civil (cu societatea civilă a negustorilor și mestesugarilor), direcționarea strazii majore de lângă Curtea Domnească spre Mirăuți (fosta Mitropolie).

Zona poate fi considerată un element prin care întreg ansamblul format din Curtea Domnească, Biserica Sf. Dumitru Biserica Coconilor și Biserica Sf. Ioan pot fi puse în evidență ca un nucleu ce este conceput împreună cu percepția altor monumente medievale din Suceava, precum Biserica Mirăuți și Cetatea de Scaun a Sucevei, monumente ce definesc acest oraș.

Punerea în evidență a acestor legături și a acestor elemente de istorie urbană, prin remodelarea parcului existent, aflat în prezent într-o stare precară, este un obiectiv civic a Primăriei Suceava.

O necesitate este și creșterea potențialului turistic al orașului, element deja important prin existența bisericilor și mănăstirilor, altor monumente din oraș precum și a Cetății de Scaun a Sucevei. Acest element este important prin faptul **ca obiectivul arheologic este în centrul orașului Suceava, astfel redefinind faptul că orașul a pornit dezvoltarea de la acest element central.**

Se poate estima astfel potențialul internațional, național și regional: atragerea populației pentru turismul cultural, pentru turismul de weekend și realizarea unor evenimente culturale care să pună în evidență trecutul formativ istoric pentru poporul român.

Necesități -prognoze privind evoluția cererii în scopul justificării obiectivului de investiții

Se estimează că restaurarea reabilitarea parcului și sitului istoric va atrage turismul internațional pentru vizitarea monumentelor istorice, nucleul cultural istoric, fiind compus dintr-un ansamblu de obiective : Curtea Domnească , Biserica

Coconilor și Domnițelor, Biserica Sf. Dumitru, legat apoi de Biserica Mirăuți și Cetatea de Scaun a Sucevei.

Se estimează ca prin atingerea acestui obiectiv, se poate mări capacitatea de a oferi publicului evenimente culturale de nivel național și internațional ce pot fi gazduite în parc sau în situl arheologic amenajat.

Se estimează că: prin amenajarea Parcului și a Sitului arheologic al Curtii Domnești, în zona centrală a Municipiului Suceava se va crea un pol nou de atracție urbană, istoric, cultural ce va înlocui un spațiu urban în prezent distrus. Investițiile realizate în ultimul an, mai ales în domeniul infrastructurii rutiere, a managementului deșeurilor, materialelor informative și în acțiunile de înfrumusețare a municipiului Suceava reprezintă o dovadă în plus a eforturilor prin care Primăria Suceava înțelege să contribuie la efortul general de promovare a valorilor locale în vederea dezvoltării turismului în această regiune a României.

I . zona din partea de nord, între zidurile Curtii Domnești și str. Petru Rareș dezvoltată preponderent din sec. al XIX-lea demolată în anul 1986, acum zona de parc are în infrastructură urmele cartierului comercial ce lega Biserica sf. Dumitru cu Biserica Coconilor, cartier dezvoltat lângă Curtea Domnească din sec. al XVII-lea și demolat în a doua jumătate a sec. al XX-lea.

Se păstrează în subsol fundații ale vechilor clădiri, și urme ale vechii străzi "Domnescă" ce se dezvoltă diagonal pe amplasament, pe direcția Mirăuți (zona de ruine ale fostului târg medieval din sec. XVII- XIX dezvoltată între începutul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea). Zona este acum demolată și pe acest sit este amenajat un parc)

S= 7854,0mp;

Este necesară rememorarea urbană a acestui sit, cu marcarea fostei străzi și a fundațiilor fostelor clădiri, în proiectul de reamenajare a parcului

II) În partea de sud a amplasamentului, este zona marcată prin ruine (ziduri, începuturi de bolti, pilaștri, zone cu pardoseala de epocă), ce cuprinde situl arheologic al Curtii Domnești. Ca urmare a studiilor arheologice desfășurate în perioada 1953-1975, 1986-1990, 1990-2000, 2000-2004, a unor intenții de conservare și restaurare a sitului realizate de INP, (2010-2013) în concordanță cu cu aceste cercetări, s-a stabilit cronologia elementelor descoperite, importanța lor, precum și forma lor arhitecturală finită, așa cum a rezistat peste secole, din sec. al XIX-lea.

Construcțiile ce se păstrează în formă de ruină și sunt identificate în studiul întocmit de INP în anul 2000, pe etape ca următoarele :

Inceputul sec. al XV-lea – perioada Alexandru cel Bun

- construcția de piatră C3 , Turnul T1: persistă.

- Construcțiile C1 și C2 sunt atestate din perioada Petru I Mușat cu continuarea existenței lor în etapa domnie din timpul lui Alexandru cel Bun. Peste nivelul de calcare al spațiului principal C3, despartit de șirul de pilaștri din piatră a fost observată o invadare mai veche (sunt urme ale unei incendieri ce atesta construcția mai veche din lemn anterioară celei din piatră ridicată de Alexandru cel Bun)

- Prima incintă din piatră ridicată de Alexandru cel Bun a fost identificată în zidul dintre încăperile 1 și 2 ale clădirii C5.

Din aceeași Perioada Petru I Mușat au fost depistate construcțiile de mari dimensiuni C1 și C2.

- C1 a avut dimensiunea de 7,00 x14,50m cu un sistem constructiv din șpaletți groși din lemn între care erau poziționate bârne din lemn. Construcția – pivnița a avut intrarea dinspre nord și s-au păstrat urme ce atestă sistemul constructiv. Construcția C2 –situată lângă C1 ,era tot din lemn, se presupune ca a fost “distrusă și răzuită în sec. al XV-lea” conform cercetărilor.

Turnul T1 este acum sub str. Ana Ipătescu (nu se poate interveni) .

- Turnul T2, dinspre sud și spațiul dalat de lângă acesta sunt zone ce aparțin îmbunătățirilor curții aduse de Alexandru cel Bun. Casele din lemn sau din lemn și piatră găsite în zonele cercetate L2, L3, L5, L6, C7 erau anexe gospodărești ateliere și locuințe din Curtea Domnească. Aceste cercetări arheologice au fost protejate cu pământ.

-Sfârșitul sec. al XV-lea – în timpul domniei lui Stefan cel Mare

- Reconfigurarea și extinderea construcției C3,din piatră, extensia spre sud a acesteia cu construcția C4.Construcția C4 se presupune că a existat, compartimentată de pilaștri din vremea lui Alexandru cel Bun și a fost reparată în timpul lui Stefan cel Mare. Conform cercetărilor arheologice se stipulează ca turnul T1 și clădirile C1 și C2 au funcționat până în a doua jumătate a sec. al XV-lea când s-a renunțat la ele sau au fost distruse.

În zona de est a ansamblului s-au găsit resturile unor pivnițe – din lemn , una dintre ele având temeliile din piatră (L1-5 C6, C8) Ipoteza arheologilor este ca acest tip de locuințe au fost dependințe ale Palatului Domnesc în perioada în care nucleul principal era format doar de construcția C3 și de turn

A doua jumătate a sec. al XV-lea, începutul sec. al XVI-lea perioada Stefan cel Mare.

Acum se realizează delimitarea spre nord a curții cu un zid și construcția corpului C5, ce constituie latura nordică a Curții Domnești, inclusiv cu turnul recunoscut în izvoarele scrise și desenele de epocă, cu intrarea în Curtea Domnească dinspre nord. Conform celor descrise (ca sinteză) de d-l arh. Sion se consideră că C5 a fost ridicat într-o primă formă, iar în a doua etapa a fost restructurat , realizându-se și turnul de intrare.

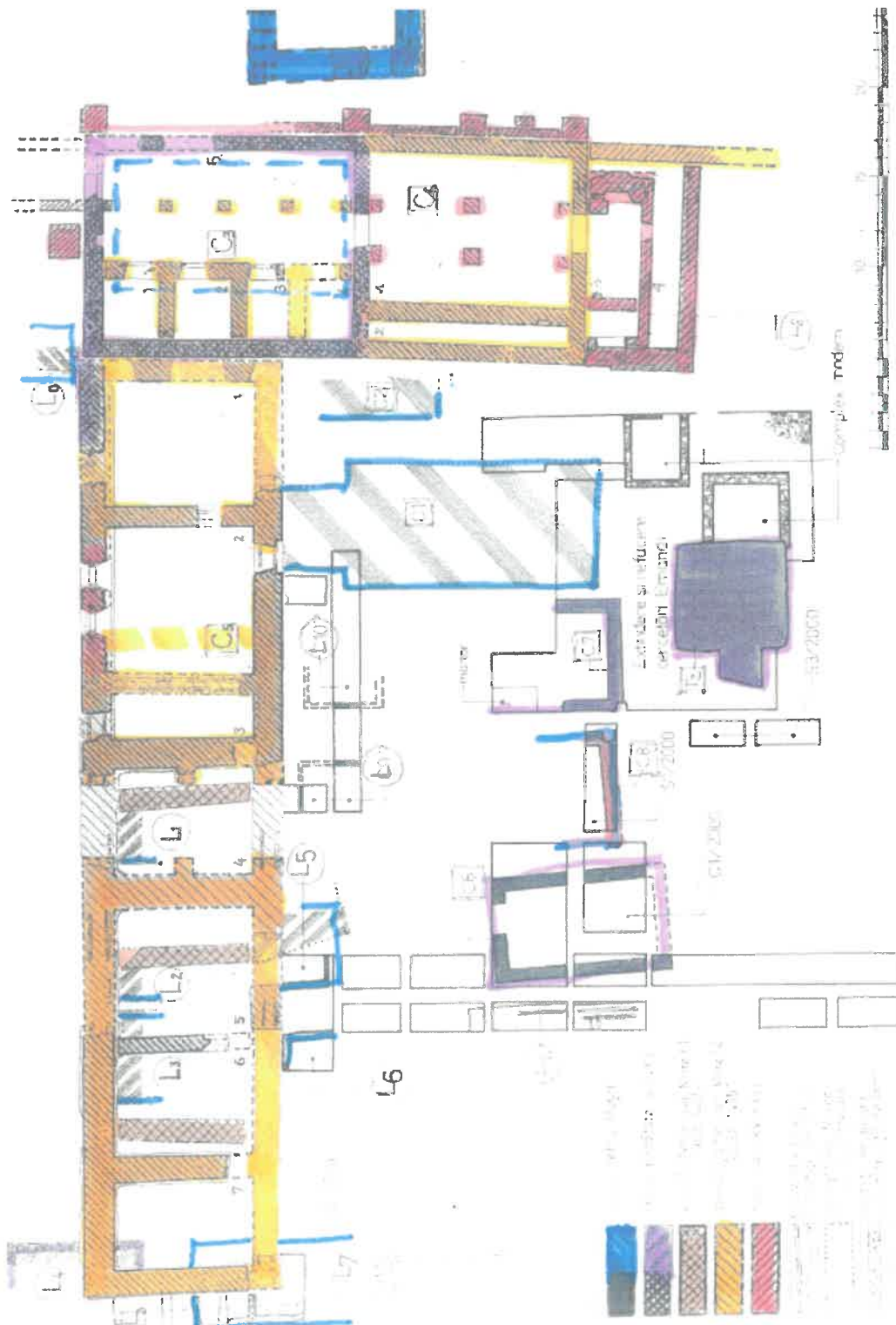
Conform studiului arheologic se consemnează că: „Dimensiunile acestor construcții dispunerea lor, precum și forma găsită pentru construcția C4 –păstrată doar la nivelul

pivniței (clădire dreptunghiulară cu pile centrale din zidărie de piatră ce despart spații acoperite cu bolți în leagăn ranforsate cu arce dublouri, aparține metodelor constructive specifice epocii Ștefan cel Mare. „Spațiul îngust al incaperii C4-2 este estimat eca fiind cadrul unei scări interioare” . Anexa , adosată zidului de incinta nordic C5 , “este formată dintr-o înșiruire de 7 incaperi dintre care încăperea 4 a fost gangul de acces dispre piață în curtea interioara (deosebita prin faptul ca are 2 pinte de zidărie în mijlocul laturilor transversale , pe care se sprijinea arcul dublou ce subîmpărțea bolta cilindrică a gangului (ca la Voroneț sau sf. Ioan cel Nou Suceava) “

În sec. XVI-XVII s-au făcut reparații și modificări , adăugându-se încăperi pe latura de nord și contraforți la latura de vest a clădirilor. Conform Cercetarilor arheologice (sinteza) Gh. Sion presupune care sunt piesele importante s-au adaugat În timpul lui Petru Rareș , iar anumite elemente , descrise în izvoarele scrise, sunt marcate că aparțin de asemeni perioadelor domniilor lui Petru Rareș și Alexandru Lăpușneanu (culoarea galbenă – în schita sinteză)

Conform descoperirilor arheologice s-au gasit urme ale nivelelor tencuite – “etajele” , a șarpantelor și a reparațiilor “boltelor”, ușilor și ferestrelor , în sec. al XVII-lea în timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653).

După această perioadă se mai păstrează o parte din cadrul instituțional al Curtii, iar în timp administrațiile, vama, au fost multate în construcții mai noi , cele vechi fiind , insalubre sau distruse în urma luptelor interne și a incendiilor.

3. ANSAMBLUL CURȚII DOMENȘTI – OBIECTE ȘI FAZE ISTORICE

Se observa ca : o zona stabila, ce s-a dezvoltat incepând din sec. al XV-lea

(Alexandru cel Bun al XVI lea perioada Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Vasile Lupu) este latura de nord si de est a Curtii Domnești, respectiv zonele L2, L3, C4, C3, C5

O altă construcție a cărei fundație se pastrează, este turnul T2 , precum și o parte din dalajul unei piețe , existente lângă turn .

Pivnița C1 (evaluată de arheologi ca “perioada Petru I Mușat” – cu sistem constructiv din lemn, a fost descoperita la cercetările din 2000- 2001 și se pot marca contururile sale, acestea fiind decoperite în caseta arheologică făcută între anii 2000-2001

Construcția C6 exista, la nivel de contur ziduri, sapatura arhologică a zonei o conservă, astupată cu pământ .

În zonele L1, L2, L3 s-au decoperit ziduri și elemente din lemn ce fragmentau încăperi adosate zidului incintei . Elementele există în sol fiind protejate cu pământ pentru conservare, după anul 2004.

Aceste elemente a căror existența este sigură, vizibilă sub formă de ruine, o parte din ele consolidate în perioada 2000- 2003, (pilaștrii din zonele C3 și C4) pragurile de acces în unele încăperi din zona C5 și C3, un ancadrament din piatră pentru ușă, din zona C3, un ancadrament de fereastră(al zidului de nord) sunt o parte din ele conservate prin astupare cu pământ. Ele pot fi puse în valoare în cadrul unui parc arheologic.

Este posibil de reconstituit, înălțat față de cota actuală, zidul dispărut la nord , ce are ca element central un turn ce marca accesul spre fosta piață medievală, în prezent un parc .

De asemeni încăperile adosate turnului ar putea fi marcate marcate , prin înălțare cu cca 60cm a zidurilor existente. În acest fel s-ar evidenția și trecerile dintre încăperi, ale caror praguri din piatră le găsim în teren.

În urma descoperirilor arheologice s-au găsit urme ale nivelelor tencuite – “etajele” , a șarpantelor și a reparațiilor “boltelor”, ușilor și ferestrelor, din sec. al XVII-lea din timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653).(denumita de noi pentru simplificare zona **a) a ruinelor**)

Este posibil de marcat aceste elemente, consolidând și restaurând zidurile , marcând locul turnului și forma încăperilor, ce se ridică deasupra solului cu ziduri și praguri de trecere. În cadrul unui proiect de punere în valoare a ruinelor, acestea ar putea constitui zona **a) Turn și cancelarii domnești(denumire empirică) obiect de conservare, consolidare, restaurare.**

Palatul domnesc propriu- zis se dezvoltă pe latura de vest a Curții Domnești, cu zone în care deja s-a intervenit în cadrul proiectului dintre anii 2000-2004 și s-au consolidat pilaștrii(2010- 2013). Pe această latură sunt vizibile nașterile de arce și bolti, urmele scării de acces în curte, (notate cu 2, în planul cu etapele de construcție întocmit de arh. Gh. Sion). Și aici sunt necesare operații de conservare a

elementelor existente, ziduri, pilaștri, se pot reface, arcele a caror naștere se vede, idem bolțile ce au început să fie refăcute prin proiectul INP din 2003, uși ce mai au ancadramente din piatră.

Poate fi făcută conservarea, consolidarea, restaurarea și punerea în valoare a elementelor (zona b) – Palatul Domnesc). Aceste două zone, a căror reconstituire integrală (inclusiv a etajelor și șarpantelor din lemn peste etaje a fost prevăzută în proiectul INP din anul 2000, considerăm ca nu poate fi reconstituită decât pentru înălțimi, zone ce sunt documentate: **astfel putem reconstitui pivnițele din zona b (a Palatului Domnesc).**..In partea nordică se pastreaza zidul si conturul incaperilor (zona a). **Si aceasta zona poate sugera prin lucrari de conservare, consolidare restaurare, vechile functiuni.**

Aceste două elemente ce constituie zona a) și zona b) pot fi propuse pentru conservare, consolidare, restaurare.Ele se regăsesc clasate ca : Palatul Domnesc Ruine SV-II-m-A-05471. 01 .

Deci pentru acestea se va propune : conservare,cosolidare, restaurare, reconstituire parțială, (pentru elementele atestate arheologice), punerea lor în valoare într-un cadru muzeal.

In incinta se pastreaza:

Turnul din perioada lui Alexandru cel Bun (fundatia si o platformă dalată cu pietre mari de gresie dură ce faceau parte dintr-o piață dalata. Acest element d) (din studiu) clasat ca ruine SV-II-m-A-05471 .03, va putea fi conservat ca ruine, cu operatii de conservare și consolidare, zidurile putând fi marcate ca înălțate cu cca 40cm peste sol, pentru a putea fi distinse, puse în valoare. Presupusa piață, din partea deest a turnului, ale carei urme cu dale mari din piatra au fost gasite in cercetarile arheologice, poate fi propusa spre conservare,restaurare a dalajului din piatra, pe conturul indicat de arheologi. Aceasta zonă va putea constitui o zona de conservare, consolidare restaurare și utilizare ca sit muzeal denumită d)in cadrul proiectului.

Anexa- ruine - ruine SV-II-m-A-05471 .04

Construcția C6 este astupată cu pământ. Relatările conform Rapoartelor arheologice și ale proiectului INP consemneaza nașterea unei bolți și accesul la un gârlici .

Aceasta constructie poate fi conservata, consolidata si restaurata ca o ruina in situ, scoasa la lumina prin degajarea pamantului din jurul ei (zona c)

Acestea se regasesc clasate ca

aria arheologica împrejmuită a Curții Domnești: SV-I-s-A-05471

Ansamblul Curtii domnesti SV-II-m-A-05471cu :

Palatul domnesc- ruine :SV-II-m-A-05471. 01

Turn locuinta – ruine : SV-II-m-A-05471. 02 (sub str. A. Ipatescu)

Turn de poarta – ruine SV-II-m-A-05471 .03

Situl arheologic, mai are și alte casete săpate cu urme de ziduri din piatră sau lemn ce pot fi conservate și puse în valoare .In cadrul sitului se poate amenaja un traseu de vizitare muzeală, cu degajarea de pământ și conservarea posibil și a altor ziduri ce sunt în situ.

Permisivități - restrictii

Conform studiilor și cercetarilor anterioare și sintezelor realizate până în anul 2006 se permite:

- amenajarea unui Parc arheologic – spațiu muzeal care să pună în valoare vestigiile Curtii Domnești, să protejeze, consolideze vestigiile și să ilustreze demonstrativ funcțiile Curții Domnești, sisteme constructive, atmosfera medievală , nivelul de civilizație , evoluția acestuia între sec. XIV-XVIII.

- Este necesară continuarea cercetărilor arheologice și realizarea de cercetări care să ateste legăturile care au existat între Curtea Domnească și “targul de jos,, al Sucevei sau alte vestigii aflate acum sub cota Parcului existent în partea de nord a sitului arheologic.

- Reconstituirea unor elemente, se va face așa cum o recomandă și rapoartele arheologice sau cercetarile arheologice în cadrul Parcului arheologic, se se vor face pe parcursul implementării prezentului proiect. Ele vor fi însoțite de operații de conservare, consolidare, restaurare a ruinelor existente.

- Amenajarea parcului arheologic se va face pe criteriile conservării artefactelor ce există în teren, ce vor fi sau nu puse în valoare (cele ce nu vor fi puse în valoare vor fi doar conservate) și amenajării unui circuit muzeal ce va marca o cronologie a dezvoltării Curtii Domnești.

- Pentru lucrarile de conservare , consolidare, restaurare, pentru ruine, se vor utiliza doar materiale și rețete cat mai apropiate de cele existente .

- se va evita pe cat posibil realizarea unor ziduri de sprijin între cotele de teren actuale si cele necesare a fi atinse pentru degajarea ruinelor, pentru punerea lor în valoare. Pentru aceasta se vor executa de regula taluzări înierbate, zidurile de sprijin realizându-se numai unde este strict necesar. Treptele între nivele se vor realiza din dale de piatră pe pat de nisip.

- Aleile pentru vizitare se vor realiza doar din materiale naturale, piatră pe strat de nisip , fara a deranja solul la adâncimi mai mari de 20-30cm în zonele în care nu se realizează o altă sistematizare, pentru degajarea ruinelor.

- Se va putea realiza în situl arheologic “o belvedere” (de tipul unui arc eventual), pentru vizibilitatea în întregul ei a Curtii Domnesti si a legaturii acesteia cu Biserica si Turnul Df. Dumitru, Biserica Coconilor.

- Reconstituirea unor ziduri, bolți, arce se va face pe criterii cronologice, ce marchează “evoluția urbană a nucleului așezării „cu marcarea explicită a zonei reconstituite.

-Este obligatorie, ca măsură de conservare a sitului, realizarea unei sistematizări verticale care să scoată ruinele, vestigiile de sub influența apelor meteorice.

- Se va putea concepe o acoperire ușoară a zonelor din Palatul domnesc, unde este propusă reconstituirea arcelor și boltilor, acoperire care are rolul de protecție a acestor elemente și de explicitare (de tip muzeal) a sistemului constructiv original, reconstituit. Această protecție nu va fi vizibilă de la nivelul solului.

Sistematizarea verticală, aleile muzeale vor păstra relațiile funcționale ce există între diversele componente ale ruinelor (Turnul T2, Palatul domnesc, alte ruine, partea de ziduri și încăperi din ruina dinspre nord).

Orice intervenție în situl arheologic, pentru conservarea, protecția, restaurarea, punerea în valoare a ruinelor se va face numai după descărcarea arheologică a zonei, relevarea vestigiilor și întocmirea conform legii a "Rapoartelor arheologice".

- Situl arheologic va fi securizat prin împrejmuire și porți acces.

-Va fi permisă realizarea la accesul în situl arheologic, lângă Liceul de artă, din str. Domnească, amplasarea unui punct de poartă, pentru bilete, acces public. Acesta va fi o clădire semingropată în panta terenului și nu va depăși fața de aleea pietonală dintre situl arheologic și Liceul de artă H. de 1,80m, înălțime a împrejuririi sitului arheologic. Acoperișul clădirii va fi sub forma unei terase plantate.

-Spre str. Ana Ipătescu, str. Domnească și latura de sud, se va păstra tipul de împrejmuire actual (zid din piatră) cu $h = 90\text{cm}$ și grilaj metalic până la $h = 1,40\text{m}$, element ce se va repara, reabilita. Accesul dinspre spațiile pietonale și carosabile ale strazilor și situl Curtea Domneasca nu este posibil și datorită diferenței de nivel între Curtea Domneasca și stărzile, aleile menționate

-Este permisă realizarea între Turnul Bisericii sf. Dumitru, B-dul Ana Ipătescu, str. Petru Rareș a unui spațiu urban care să pună în valoare situl arheologic, astfel încât "orașul nou", realizat în perioada 1960-1990 să nu mai pară rupt de istorie și "ciudat", așa, cum se menționează în scrierile unor istorici precum I. Caproșu, E. Emandi, M. Ceaușu.

- Acest spațiu poate avea în continuare destinația de parc, cu condiția inserării în el a unor elemente care să amintească de zona de a fost demolată în anul 1986 (marcarea unor fundații ale clădirilor ce au fost demolate, orientarea unor alei pe traseul vechii strazi Domnesti, ce trecea prin actualul parc).

Orice intervenție în zona actuală de parc se va face numai după descărcarea arheologică. Descoperirea unor vestigii în această zonă, altele decât cele cunoscute înainte de demolarea clădirilor din anul 1986 va duce la decizia de a fi sau nu inserate în proiectul de restaurare consolidare, conservare.

- Între situl arheologic și situl urban, cu destinația de parc (istoric) este necesară și permisă o delimitarea sitului arheologic, dar aceasta va fi sub forma unei împrejuriri transparente (sticlă), vegetală (gard viu cu h sub 60cm) sau un alt element natural de separare (pânza de apă) pentru a constitui o barieră vizuală între elemente și astfel se pune în evidență dialogul continuu ce a fost între cele două zone.

Zona ce se va amenaja ca parc va pastra sistemul de imprejmuire existent, zid piatra cu h =60- 90cm ce se va repara, consolida. Se vor putea realiza porti noi de acces pentru parc.

Mobilierul urban, va fi realizat pe cât posibil din materiale naturale și va fi conformat în elemente neutre ce vor pune în valoare vestigiile arheologice din Curtea Domnească.

În zona de parc, amenajările vegetale sau mobilierul urban nu vor împiedica axe vizuale Biserica Sf. Dumitru- Curtea Domnească – Biserica Coconilor Domnești .

Direcționarea aleilor pietonale ale parcului se va face spre: Str. Domnească- Mirăuți, zona centrală Parc - Curtea Domnească, str. Domnească - Curtea Domnească- Biserica Coconilor Domnești ce sunt și axe vizuale istorice.

Întocmit,
Arh. S. Gâlea

Bibliografie

- A. D. Xenopol, *Istoria românilor*, vol. I
- E. Emandi, Mihai Ceașu – Sa nu darîmi dacă nu știi să construiești ed. Glasul Bucovinei 1991
- Emil Ioan Emandi, Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava, supliment la Suceava. Anuarul Muzeului Județean, XV, 1988
- Emil Ioan Emandi- Habitatul urban și Cultura spațiului - ed. Glasul Bucovinei 1996
- M.D. Matei Aspecte particulare ale procesului formării orașului Suceava R.I. nr. 12 1981
- Arhivele statului Suceava – fond Primăria Suceava , dosar nr. 13, nr 31, nr. 14.
- PUZ Zona Centrală a Municipiului Suceava” nr. aprobat prin HCL nr. 94/29.04. 2009
- A. Căruntu P. Batarciuc, L. Ursu, M. Andronic – Suceava între trecut și prezent – ed. Mușatinii Suceava - 2008
- SIDU 2016-2023 Municipiul Suceava – Municipiul Suceava
- PUZ C.P zona de protecție a Ansamblului Curtea Domneasca din Municipiul Suceava pr.nr.11/2012 al S.C. Arhitect 95 S.R.L.
- Pr. M112/1999 – Centrul de proiectare pentru Patrimoniul Cultural Național – București – cap. Cercetări arheologice
- PT IU -1, PT IU-2 Institutul Național al Patrimoniului – București
- Cronica cercetărilor arheologice campania 1998 – DMI Suceava – a XXXIII sesiune națională de rapoarte arheologice – Vaslui - 1999
- Cronica cercetărilor arheologice campania 1999 – Complexul Muzeal Bucovina – Suceava
- Cronica cercetărilor arheologice campania 2000 – Complexul Muzeal Bucovina - Suceava